

Unitárius Közlöny

Kolozsvár, 1888–1948/1990. 19. (79.) évf.

8. szám. 2009 augusztus

Ára: 1,50 lej

Fény a sötétben

Villogó fényreklámok, láthatósági mellény, vakító reflektorpázmák, strasszok szikrázása nagyvilági hölgyek öltözékén, vaku-tűzijáték az összejöveleken, jelzőfények a leszállópályákon – sötétség és fény kontrasztja. A zsidó-keresztény kultúra pirkadata óta ezzel a kontrasztal szokás jelezni, hogy az Istenben hívőknek hitük és/vagy tudásuk van egy olyan világosságról, amely beragyogja a világot, azt a valóságot, amely „istentelenül” – minden mesterséges fényforrás dacára is – igen sötétnek bizonyul.

A hívő emberek – s ezen belül a templomba járók – többet és jobban élnek. Ez a tézis első olvasásra talán különösnek tűnik, s talán még hümmögnénk is hozzá, ha nem objektív, gondosan kidolgozott módszerekkel végzett kutatások bizonyítanak az igazát. De miközben az egészség

megőrzése valóban mindenkori szent feladatunk – hiszen, mint valljuk, „társteremtők” vagyunk –, a templomi „szent alvásról” mondtak értelmezésekor óvakodnunk kell a banalitástól. A lelkész számára ugyanis a figyelő szempár talán mégis motíválóbb, mint a lehunyt.

Gondokról és távlatokról beszél egy rövid interjúban Tóthné Erdő Mária, a budapest-pestszentlőrinci unitárius egyházközség gondnoka. Az egyházközségnek jelenleg nincs saját lelkésze, ez az állapot pedig hosszabb távra szóló előre-gondolásokra ad okot a magyarországi unitáriusok lelkész-ellátásával kapcsolatban csakúgy, mint a hívek összetartását, közösséggé kovácsolását illetően.

Szind kis falu, és unitárius gyülekezete is mindösszesen húsz éves emberből áll. A papi lak felújításáról, a munkálatok előrehaladtáról s az épület új funkcióiról egy példaadó kalákázás mentén Szabó László számol be az olvasóknak. (U. K.)

A tartalomból:

3 *A templomba járók többet és jobban élnek*

5 *Meghalt Rázmány Csaba, a Magyarországi Unitárius Egyház püspöke*

6 *Interjú Tóthné Erdő Máriával, a pestszentlőrinci gyülekezet gondnokával*

7 *Sárdi István, az éltében-holtában balsorsú képzőművész*

Asztalközösségek – sorsközösségek

A nyár érkezésével eljött a találkozások ideje is. Az életet, a családot, a gyermekeinket, a barátságot ünneplő találkozásoké: a ballagás, konfirmálás, esküvők, rokoni, baráti látogatások. Száz kilométereket is utazunk, hogy ott legyünk, ahol várnak ránk, ahová tartozunk. Sokat elmondanak rólunk ezek az alkalmak. Hisz nem mindenki vállalunk közösséget. Főként nem az ünneplésben. Mert valljuk be: csak oda megyünk szívesen, ahol jól érezzük magunkat, és mi is csak azokat hívjuk, akikkel szeretünk együtt lenni. Ott jó, ahol talál a szó.

Találkozásaink az ünnepi étkezésben teljesebben ki. Ez a csúcspont. A gazda vendégszeretetének tárgyias megnyilvánulása. Ott hányjuk-vetjük meg a velünk történeteket. S két falat között vagy pohár bor mellett osztjuk a régi dolgokat, a jelent vagy épp a holnapot, váltjuk meg a világot, vagy csak örvendünk a találkozásnak. Úgy hívják ezt: asztalközösség. Megosztani az ételt, megosztani a gondolatot. Igen lényeges, fontos és szép része életünknek. S akkor válik a legszebbé, amikor egyszer csak úgy érezzük: immár emberi sorsunkat is megosztottuk egymással. Jó, ha ilyenben részt vehetünk. S komiszul esik, ha a meghívottak sorából kimaradunk, vagy hívásunkat elutasítják.

Az evangéliumokban sok helyen előfordul az asztalközösség alkalma. Jézus, a Mester üldögél a tanítványokkal, farizeusokkal, vámszedőkkel, bűnösökkel, szegényekkel,

gazdagokkal. Érdekes, tőlünk eltérően, csak ritkán a házasságokkal, inkább a kizsároltakkal, a társadalom perifériájára szorultakkal vállal asztalközösséget. Valahogy nem idegenkedik, s nem is restell velük együtt lenni, házukba menni, vagy őket magához hívni. Azt hiszem, nagy dolgot cselekszik. Visszaadja emberi méltóságukat, azzal, hogy emberszámba veszi őket. S teszi mindent úgy, hogy a maga emberi méltósága mit sem csorbul.

Erről jut eszembe! Családi barátunk meséli: távolsági járaton utazott férjével. Mellettük cigány gyermek ült szüleiével. Közvetlen, beszédes, okos tekintetű kisfiú volt. Szóba elegyedett vele. Kérte, hogy tanítsa őt tízszámolni, cigányul. A gyermek nem akart kötélnek állni. „Kapsz tőlem játékot.” „Adok pénzt.” Nagy fekete szemével ránézett: „Pusziljon meg a néni, s akkor megtanítom”. Így történt.

Megmondhatója nem vagyok annak, hogy mért vágyott a gyermek arra a csókra: a kirekesztettség érzését akarta-e feloldani, vagy csak szeretetre vágyott? Esetleg mindkettőt akarta. Azt sem tudnám megmondani, hogy ki volt jobban meglepődve: ismerősöm a kéréstől, vagy a gyermek annak teljesítésétől? Csak azt érzem, hogy az emberi méltóság ott, akkor nem szenvedett csorbát. Egyik oldalról sem. Van ilyen is.

Persze történhet úgy is, hogy a gyermek a játékot vagy a pénzt választja. S az ismerős alamizsnát oszt. Legtöbbször így történik. Vagy úgy is történhetne, hogy együtt-ünnepléseink alkalmával alig szólunk egymáshoz. Vagy úgy is, hogy örvendünk, ha nem hívnak meg...

Persze történhetne így is... De mi értelme volna?!

Bálint Róbert Zoltán

Találj önmagadra!

Élete során az ember szakadatlanul kutakodik, keres, vágyakozik, akar. Hol türelmesen, hol türelmetlenül, néha sürgeti az időt, néha meg azt szeretné, ha megállna, és örökké tartana egy hangulat, egy pillanat.

Legtöbbször fogalmunk sincs arról, amit épp hajszolunk. Elveszítjük a „vezérfonalat”, összegabalyodunk, eltévedünk, bukdácsolunk, a részletek elhomályosítják az egészre való rálátásunkat, a cél maga kerül ki látómezőnkől.

Miért van ez így? Talán azért, mert még nem találtunk önmagunkra. Kívül próbáljuk megkeresni, megtalálni azt, ami belül van már születésünktől fogva – vagy még korábbiól. Elkép-

zelt vagy elképzelhetetlen boldogságok után loholunk, nem vévén észre, hogy egy helyben topogunk, vagy épp távolodunk a boldogságtól.

A nagy mezőn – az életben – könnyű elbukni. Könnyű elvérezni, ha nem tudjuk, nem érezzük magunkban Istent. Templomba járó unitáriusok gyakran hallhatják lelkészeiktől: „Az Isten lélek, és akik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják.” De az ég utáni, Isten utáni vágyakozásunk egykönnyen szertefoszlik, ha ismét kilépünk a lármába, a forgatagba, ahol annyi-de-annyi irigységgel, rosszindulattal, igazságtalansággal kell szembesülnünk.

De ha rátaláltál igaz önmagadra, ha tudod, hogy szíved legmélyén ott van Isten, akkor nem tévelyedsz el a labirintusban. Nem borzadazol, és

nem győznek le. Mert boldog lehet az a lélek, amely kiszabadul az anyag, a közönségesség, a gyúródás fogságából, s börtönétől elrugaskodva az ég felé, Isten felé száll. Ilyenkor lángol a szív, ujjongás tölt el, és megszűnik minden nyomorúság körülötted...

Ha önmagadra találtál, Istennel vagy. Istenben vagy és Ő benned. Csak általa ismerheted meg az abszolút igazságot! Hiszen ez az igazság Ő maga! Az igazság Isten szívéből fakad. Csak Vele lehetsz igazi magad. Vele győzhetsz le a földhöz ragadt énedet, amely áligazságok felé, útvesztőbe sodor.

Ha rátalálsz önmagadra, újból egygé válsz a Teremtővel. Legyen ez mindennapi célod!

Simó Edmund

Vallásosság és egészség

A templomba járók többet és jobban élnek

Egybehangzóan ezt állítja számos kutatás, amelyeket a világ különböző helyein végeztek. A rendszeres vallásgyakorlás mind a *lelki egészség*, mind az *egészségi állapot* tekintetében védelmező hatású – ez volt olvasható nemrég a *Nature*-ben és a *Times Magazine*-ban megjelent írásokban. Nem csodálkozhatunk azon, hogy a kérdésre ilyen rangos lapok is odafigyelnek, hiszen a vallás és egészség kapcsolata napjaink egészség-szociológiai kutatásának egyik kiemelt területévé nőtte ki magát. Az összefüggés tapasztalati igazolásával elsősorban az amerikai epidemiológusok és társadalomkutatók foglalkoznak, különösképpen az 1970-es évektől, de kutatásaik kiindulópontját az orvostársadalom azon hosszú idő alatt felhalmozódott tapasztalata jelentette, amely szerint a klinikai el-látásban a betegek vallásgyakorlása a

5286 kaliforniai életét követték 28 éven keresztül (1997). A másik kutatás a kérdés magyar szakértőjének, Kopp Máriának a vezetésével folyt 2002-ben. A nemre, korra és kistérségekre nézve reprezentatív Hungarostudy nevű vizsgálatban, amelyet a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Magatartástudományi Intézetének munkatársai végeztek, 12 643 emberrel készült interjú elemzéséből vonták le a következtetéseket.

**Egységes világnézet
– általában jobb közérzet**

Akinek az életében fontos a vallás, az többnyire azonosul vallásának azon szemléletével, hogy a világban valamiféle rend uralkodik, a dolgok „nincsenek véletlenül”, hogy minden összefügg, hogy mindent egy átlátható Akarat irányít. Antonovsky már

Vizsgálatok igazolják, hogy akik számára fontos a vallás (itt valódi, belső spiritualitásról beszélünk, és nem pusztán külső előírás-követő vallásgyakorlásról), azok jelentősen toleránsabbak, együttérzőbbek és együttműködőbbek. A vallásos szemlélet ugyanis még őriz valamit abból az egyetemes ősi tudásból, amely szerint bizonyos javak azáltal sokszorozódnak, ha szétozztják őket. Jellegzetesen ilyen a szeretet. Ennek a szemléletnek épp ellentétét állította piederstára a modern fogyasztói világszemlélet, amely a pénztöke egyeduralmát hangoztatva abban a rettegésben tartja az embert, hogy a megosztás csökkenéssel jár, és így mindenki mindenkivel versenyhelyzetben van.

**Jobb problémamegoldó
képesség**

Az egységérzettel áll kapcsolatban, hogy a vallásos ember problémáit olyan új összefüggésben tudja elhelyezni és látni, amelyben az kevesebb érzelmi megterhelést jelent, és szélesebb összefüggésben több-leltértelemet kap. A szakirodalom az egyén konfliktusmegoldási képességeit számos *megbirkózási stratégiára* lebontva elemzi. A vizsgálatok azt mutatják, hogy a vallásos ember – kiemelten is az imádkozás által – e stratégiák közül különösen a *kognitív áthangolást* („nehéz helyzetben más emberként kerülök ki”) és az *átstrukturálás képességét* (a problémát a másik személy és a transzcendencia szemszögéből is látni) tudja könnyedén használni. Ezek önmagukban passzív problémamegoldási módokként jelenhetnek meg, de épp az *érzelmi semlegesítés* által járulhatnak hozzá a hatékonyabb problémamegoldó módokhoz. A felmérésekből hangsúlyozottan kiderül, hogy a rendszeres vallásgyakorlók az egyik leggyakoribb problémamegoldási módszerként az imádkozást és a vallásos szertartásokon való részvételt említik. Ennek aránya különösen a nőknél magas, akiknél a vallás egészségmegőrző hatása fokozottabban mutatható ki.

gyógyulást nagymértékben elősegítő tényezőnek bizonyul. E kutatások pozitív következményének tudható be, hogy az Egészségügyi Világszervezet (WHO) egészség-meghatározása a testi és szociális dimenziók mellett a lelki épséget is magában foglalja.

A vallásosság és egészség kérdéskörének részletesebb bemutatásához most két alapkutatáshoz nyúlunk vissza, ezek eredményeit foglaljuk össze. Az egyik egy amerikai kutatás, amely William J. Strawbridge vezetésével folyt, és amelynek keretében

1997-ben kimondta, hogy ebből az „egységérzetből” származtatható a vallás legfontosabb védő hatása. Ez a hatás fokozódik, amennyiben az egyén hite szerint a világ Ura egy szerető, gondviselő Isten – ahogy az unitáriusok is hiszik –, és nem egy büntető, ítélő hatalom. Az egységes világnézet vagy egységérzet mérése mára a népegészségügy egyik központi kérdéskörévé vált, mert számos vizsgálat igazolta, hogy a jó közérzet az egészségmegőrzés egyik fontos tényezője.

folytatás a 4. oldalon

(C. Sz.)

Vallásosság...

folytatás a 3. oldalról

Társas támogatás

– kevesebb depresszió és szorongás

Az egységszemléletből és vallásgyakorlásból fakadó érzelmi semlegesítéssel közvetlen oksági összefüggésben jelenik meg, hogy a vallásos emberek esetében a WHO jóllét-kérdőív jelentősen magasabb pontértékeket mutat. A lelki egészség mérésére kialakított kérdőív nemzetközi eredményei egyöntetűen igazolják, hogy a vallásgyakorlás a pszichés betegségek – így a depresszió és szorongás – kialakulása ellen a leghatékonyabb védőfaktort jelenti.

Ez csak látszatra mond ellent annak a megállapításnak, hogy a szorongásos és depressziós tünetegyüttes gyakoribb azok esetében, akik számára fontos a vallás. Ennek valószínű magyarázata az, hogy a vallásra, a spiritualitásra többnyire azok fogékonyabbak, akik lelkileg eleve érzékenyebb, kifinomultabb emberek, akik nagyobb eséllyel élnek át konfliktusos érzelmi viszonyt a gyorsan átalakuló, versenyirányultságú társadalomban. A különbség azonban a pszichés állapotok jobb kezelési képességében jelentkezik.

A vallás nemcsak a jobb közérzet, az érzelmi kiegyensúlyozottság által fejt ki egészségmegőrző hatást, hanem a *társas támogatási rendszerek* életre hívása által is: nehéz helyzetben mennyire számíthatunk segítségére? A vallásos közösségek, amelyek hasonló hitfelfogású és értékrendű emberek közösségét jelentik, a leghatékonyabb társas támogatást tudják felkínálni tagjaik számára. Talán ennek is tudható be az, hogy a kutatások a vallásgyakorlók kapcsolatrendszerét nemcsak mennyiségileg találták kiterjedtebbnek, hanem minőségileg is: itt nagyobb mértékű az őszinte odafigyelés és a kölcsönös segítségnyújtás.

Kevesebb

önkárosító magatartásforma

A legnagyobb népegészségügyi jelentőségű betegségek ma a szív-érrendszeri megbetegedések és a daganatos betegségek. Ezek legfontosabb

életvezetési rizikófaktora a dohányzás és a kóros alkoholfogyasztás. Magyarország esetében a teljes népesség körében a férfiak 35%-a, a nők 23%-a mondta, hogy jelenleg is dohányzik. (A romániai adatok is hasonló nagyságrendűek.) A Hungarostudy eredményei szerint a vallásukat rendszeresen gyakorlók naponta 43%-kal kevesebb cigarettát szívnek el, mint az országos átlag, míg a nem vallásosak 10%-kal többet. Hasonló eredményt mutat számos felmérés az alkohol- és drogfogyasztás esetében is.

Az eltérés hátterében leglényegesebb tényezőként a megbirkózási stratégiák különbözőségét kell látnunk. Köztudott, hogy e megküzdési stratégiák között ma vezető helyen áll az, hogy a nehéz élethelyzetben a feszültséget az egyén evéssel, ivással vezeti le. A vallásos ember jobb konfliktuskezelési módjairól már szóltunk.

Jobb munkaképesség és munkamorál

A vallásos ember sajátos hitfelfogásából fakadóan a munkát emberi lényegéhez tartozó, nemesítő, önki-fejező és önfejlesztő tevékenységnek tekinti, nem pusztán pénzszerzési kényszernek.

A munkaképesség mint fizikai állapotmutató az általános egészségi mutatók egyik legfontosabbika lett a népegészségügyi adatgyűjtésben. Különösen két módon mérik. Az egyik szubjektív becslésre épül, a másik a betegség miatt kiesett munkanapok objektív mérésére. Ha az utóbbi évek számos vizsgálatának azon megállapításából indulunk ki, hogy az egészségi állapot (benne a munkaképesség-csökkenés) önbecslése a halálozási kockázat igen megbízható előrejelzése, akkor könnyű belátni annak a jelentőségét, hogy a magukat vallásosnak tartók életkortól, nemtől és iskolázottságtól függetlenül jóval munkaképesebbnek mondták magukat, mint a nem vallásosak (Hungarostudy). Ráadásul az utóbbi években betegség miatt kiesett munkanapok száma az országos átlaghoz képest 42%-kal volt alacsonyabb a vallásukat rendszeresen gyakorlók között.

Ritka kivételek

Néhány vallási közösség olyan hitelveket fogalmaz meg, amelyek követőik életvitelében egészségi szempontból kockázatos következményekkel járhatnak. Ilyen lehet a vérátömlesztés tiltása (pl. a Jehova tanúinál), bizonyos bódítószerek fogyasztása, szertartásos testcsonkítás stb. Számos vizsgálat vetett fel kérdőjeleket a cölibátus egészségkárosító hatásával kapcsolatban is. Ugyanakkor vizsgálatok igazolják, hogy apácák esetében részben a gyakori elhízás, részben a szülés elmaradása miatt gyakoribb a méhtestrák.

Az egészség mint feladat

Az egészség nem alanyi jogon kijáró „emberi jog”, hanem Isten ajándéka, és mint olyan hivatás és feladat. Végtelen hálával örülünk neki, védjük és óvjuk, de örömet osszuk meg: amíg egészségünk megengedi, keressük, hogyan legyünk mások számára. Mert a vallásos ember tudja: az egészség hivatás és feladat. Az életküldetés teljesítésének eszköze.

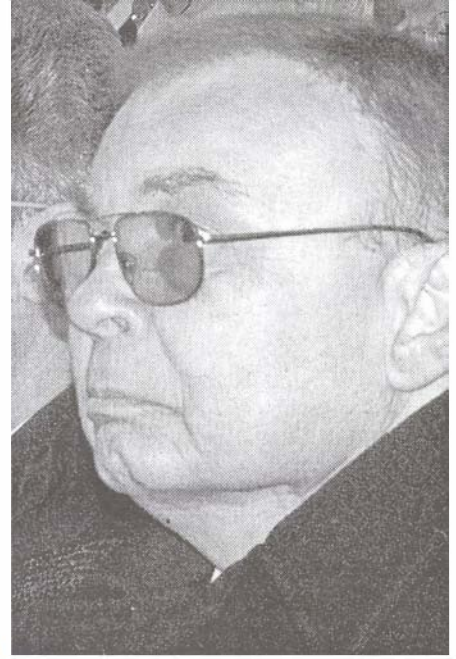
A templomi „szent alvás”

Lelkészekkel beszélgetve elmarasztalóan szoktunk szólni arról, hogy néhány idősebb ember „aludni jár a templomba”. Ilyenkor mindig eszembe jut az idős rokonom, aki szépen felöltözve minden vasárnap elment a templomba, aztán a textusfelvétel után elbóbiskolt, és épp az ámen előtt „ébredt fel”. Megkérdeztem tőle, mire jó akkor templomba menni, ha úgyis alszik? Bölcs rokonom ezt válaszolta: „Vasárnaponként Isten ölére hajtom a fejem, és úgy hallgatom a prédikációt, mintha belülről szólna. Különben is, jobb a templomban aludnom, mint a kórházban.”

Szavait csak akkor értettem meg, amikor az antik világ szakrális templomi alvásáról olvastam, amely a vallási gyógyítás szerves részét képezte Egyiptomtól Kis-Ázsián át a Mediterráneum területéig. (Még tudományos neve is van a gyakorlatnak: *inkubáció*.) Azóta azt szeretném, ha unitárius templomainkban minél többen hallgatnák a szentbeszédet – lehunyott szemmel, Isten ölére hajtott fejfel.

A Magyarországi Unitárius Egyház Elnöksége július közepén megrendülten hozta a nyilvánosság tudomására, hogy Rázmány Csaba Béla, a MUE negyedik püspöke, 2009. július 15-én, 64. életévében elhunyt. „Hosszas, súlyos betegségét Istenbe vetett hittel, türelemmel viselte. Főpásztori és lelkészi küldetését, hivatását alázattal, szeretettel, odaadással végezte hosszú éveken át híveink megaláztatására, egyházunk előmenetele érdekében” – állt az értesítésben.

Meghalt Rázmány Csaba, a Magyarországi Unitárius Egyház püspöke

Rázmány Csaba 1946. április 9-én született Kolozsváron. Édesapja is unitárius lelkész volt, több mint negyven éven keresztül az Erdélyi Unitárius Egyház alkalmazottja, édesanyja az Unitárius Gimnázium főkönyvelője volt több mint harminc évig. Rázmány Csaba Kolozsváron végezte iskoláit, majd felsőfokú tanulmányait a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karán. 1968-ban, az egyház fennállásának 400. évfordulójának évében lett lelkész. Brassóban 1968-tól 1971-ig volt segédlelkész, ahol előjárója, Májay Endre gondosan bevezette a lelkészi munka alapjaiba, és aki így meghatározó személyiségnek bizonyult Rázmány Csaba pályájának alakulásában.

1971-től 1995-ig a 430 unitárius lakta Alsóboldogfalván volt lelkész.

Rázmány Csaba püspököt a Magyarországi Unitárius Egyház és a Bartók Béla Unitárius Egyházközség, amelynek lelkésze volt, saját halottjának tekintik. Gyászistentiszteletet július 30-án délelőtt a Bartók Béla egyházközség Hógyes Endre utcai templomában tartottak. Búcsúztatására ugyanaznap koradélután a budapesti Fiumei úti Nemzeti Sírkert ravatalozójában került sor.

A háborút követő államosítás és a kollektivizálás időszakában az alsóboldogfalvi gyülekezet alig tudta karbantartani templomát és a lelkészi lakot. Jószerével mindkettő romosan várta az új lelkészt. A gyülekezet mellett főleg Rázmány Csaba érdeme, hogy a templomot sikerült renoválni. A lelkész idős korában is élete egyik legnagyobb vállalkozásaként tartotta számon az új lelkészi lakás felépítését, egy olyan időszakban, amikor az állam minden fejlesztés elé gátat állított. A hívek bátorítása, hozzáállása, a sok közmunka és a rengeteg adomány eredményeként 1973-ban elkészült az Erdélyi Unitárius Egyház egyik legmodernebb lelkészi lakása.

1993-ban daganatos betegséget fedeztek fel Rázmány Csaba tüdejében. Azonnali műtétre volt szükség, amelyre Magyarországon került sor. A lelkész az orvosok javaslatára is – családjával együtt – áttelepült Magyarországra. 1995-ben a budapest-pestszentlőrinci gyülekezet lelkésze lett.

Kászoni József lelkész megválasztása után a Budapest I. gyülekezetbe Rázmány Csaba felkérést kapott az Egyházi Vezetőségtől, hogy vállalja el a Budapest II. egyházközség pasztorációját. Ide 2001. január 1-jén nevezték ki. Ugyanez év február 3-ától a Magyarországi Unitárius Egyház püspöke lett. 2005-ben a második

püspöki ciklusra is megválasztották. Püspöki szolgálatának központi kérdése volt a Magyarországi Unitárius Egyház méltóságának és megbecsültségének országos elismertetése, egyházpolitikai emancipációja. Ezzel összefüggésben egy interjúban ezt mondta:

„Magyarországon unitáriusnak lenni teljesen mást jelent, mint Erdélyben. Ott a nemzetmegtartó erőt, az identitástudatot, a hitet, a magyar alapítású vallásból fakadó büszkeséget, az összetartozást, a hazaszeretetet jelentette. Magyarországon sajnálatos tapasztaljuk, hogy szinte semmit nem tudnak rólunk. Az egyházunkat, az unitárius vallást az iskolákban alig vagy sehogyan sem említik meg, még magyarságunk történelmét is meghamisítják azzal, hogy nemcsak minket, hanem János Zsigmondot is kihagyják a történelemtanításból. A nagy zeneszerző, Bartók Béla – aki önkéntesen, meggyőződésből választotta az unitárius vallást – így vall erről: »A magyarság számára talán a legszomorúbb, hogy az egyetlen magyar alapítású egyház [...], amely humanizmusával, a vallásszabadság 1568-ban kimondott törvényesítésével és haladó szellemével kiemelkedő lehetne – állandó szállka volt a többi keresztény felekezet szemében.«

folytatás a 6. oldalon

(U. K.)

Gondok és távlatok

*Interjú Tóthné Erdő Máriával,
a pezsztentlőrinci gyülekezet gondnokával*

U. K.: Milyen gyakran jár Erdélyben?

T. E. M.: Szüleim Ürmösről és Vargyasról kerültek Magyarországra még a negyvenes években. Gyakran jártunk haza szüleimmel, testvéreimmel rokonainkhoz Erdélybe. Egyházunk ügyei miatt – Balázs Sándor szentgericei lelkésznek köszönhetően – három-négy éve sűrűbben, egy-két havonta fordulok meg.

Milyen a kapcsolata a Magyarországi Unitárius Egyházzal?

A pezsztentlőrinci gyülekezet pénztárosa voltam, négy éve az egyházközség gondnokának választottak. Ezzel a tisztséggel együtt jár az Egyház vezető testületeiben való tagság, így jelen vagyok a Főtanácsban és az Egyházi Képviselő Tanácsban is. Idővel megismertem a magyarországi egyház belső világát és gondjait. Elsősorban egyházközségem ügyeinek közben tartása és a hétköznapi feladatainak megoldása foglalkoztat.

Februártól a pezsztentlőrinci gyülekezet lelkész nélkül maradt. Milyen lehetőségei vannak ekkor a gondnoknak az egyházközségi élet folytonosságának biztosításában?

Váratlanul ért minket Szász Adrienne lelkész távozásának híre. Előzmények természetesen voltak, melyekre jobban kellett volna figyelni. A lelkészek gondjai – ide tartozik az Adrienne is – különös körülményt érdemelnének. Ennek hiányában beláthatatlan következményekkel számolhatunk. Szorosan kapcsolódik a kérdés a fiatalokhoz, egyházunkban nincs érdemi ifjúsági munka, így komoly veszélybe kerül a magyarországi egyházi jövő. A helyettesítő lelkészek általában nagy távolságról érkeznek templomunkba, így a hívekkel való személyes kapcsolat nem tud elmélyülni. Ugyanakkor változatosságot is hoznak, megismerjük őket, hallhatjuk prédikációjukat. A presbiterekkel, az egyházért szívesen dolgozó híveinkkel több programot szervezünk minden korosztálynak együtt és külön. Most várjuk a választ

megszólító levelünkre. A helyettesítés megszervezésében az egyház vezetésétől megkapom a segítséget, de előfordul, hogy ebben nekem is aktívan kell közreműködnöm. Nagyon

fontos számomra, hogy közösségünk ne hulljon szét, inkább erősödjön. Templomunk továbbra is maradjon hitünk, gyökereink megtartója.

Mire gondol, amikor a fiatal lelkészek gondjait említi, és hogyan lehetne ezekre jobban odafigyelni?

Meglátásom szerint sokkal nagyobb anyagi és erkölcsi elismerésben kell részesítenünk a fiatal lelkészeket, és perspektívát kell nekik felmutatni a jövőjükre nézve. Segíteni kell előmenetelüket mind az egyházi, mind a világi életben. Nagy fájdalomunk sokunknak, hogy több mint egy évtized óta magyarországi születésű unitárius fiatal nem végzett a Kolozsvári Unitárius Teológiai Intézetben. Ha a jövőre gondolunk, akkor aktívan ösztönöznünk kell, hogy a fiatalok vállalkozzanak erre a hivatásra, egyébként folytatódik az erdélyi lelkészek „elcsábítása” Magyarországra.

Meghalt Rázmány Csaba

folytatás az 5. oldalról

Úgy hangzik mindez, mintha ma mondta volna a nagy zeneszerző! Meg vagyok róla győződve, hogy az unitárius öntudat van olyan erős és megtartó erejű, mint a nagyobb egyházak vallása. Az unitárius egyház befogadó, de nem térítő egyház. Tudjuk, mit kellene tennünk, hogy magunkat minél jobban megismertessük, de nem tudjuk tenni, mert nincs meg hozzá az anyagi alapunk. Nincs rádióink, televízióink, és kisegyházi minőségünk miatt alig szerepelünk a médiában. Mi a mai napig is a hívek jóindulatából, anyagi áldozatából éljük mindennapi életünket.” (Magyar Nemzet 2006. január 7.)

Mi történt az elmúlt fél évben a lelkész távozását követően?

Jelenleg a vasárnapi istentiszteleteket helyettesítés útján oldjuk meg a győri, pécsi, miskolci, hódmezővásárhelyi és budapesti lelkészek segítségével. A nehézségeket az ünnepi szolgálatok okozzák, hiszen ilyenkor minden lelkész a gyülekezetében ünnepel. A húsvéti 11 órás kezdetű szertartást csak az Erdélyi Unitárius Egyház gyors és szolgálatkész hozzájárulásával, Rácz Norbert lelkész segítségével sikerült megoldani.

Hogyan tudják felvenni a hívekkel a kapcsolatot?

A címlistát most újítjuk meg, levélben, e-mailben, sms-ben keressük meg a híveket, hogy a helyettesítő lelkész személyéről, a változásokról és a programokról értesíthessük őket. Nagyszerű, lelkes segítséget kaptunk a tordatúri lelkész, Bodor Piroska személyében. Májusban testvér-egyházközségi kapcsolatba léptünk, ennek keretében meglátogattak bennünket [lásd Unitárius Közlöny 2009/6: 9–10.]. A személyes ismeretségek révén mindkét egyházközség megerősödött, több közös programot szerveztünk. Ősszel szeretnénk mi is meglátogatni őket. Jó érzés volt, hogy első önálló szervezésben a gyülekezet aktívan, segítőkészen állt mellett.

Hogyan látja a magyarországi egyház jövőjét?

Nincs szociális intézményünk, nincsenek fiatalok és középkorú hívek, akik érdeklődést mutatnának az egyházi élet iránt. Kevesen járnak templomba, híveink inkább az ünnepeken jelennek meg. Meggyőződésem, hogy a mai korban megváltozott az emberek igénye. Nem feltétlenül az istentisztelet vonzza őket a templomba. Szerintem a magyarországi unitáriusok egy nagy szórványközösségnek tekinthetők. Sokan nagy távolságból érkeznek a templomba, több órát utaznak. Többen dolgoznak vasárnap is, vagy ez talán az egyetlen nap, amikor együtt ebédelhetne a család, vagy mehetne az országban a vonzóbbnál vonzóbb programokra. Úgy érzem, hogy a közösség összetartó erejére nagy szükség van a mai időkben is. Abban is biztos vagyok, hogy sokan várják a megszólítást, a hívó szót, a feladatokat, a közösségi

élményeket. Rólam is leparancsolták a közel 15 éves „kötenyviselést”, feltevezve, hogy nem csak a konyhai munkára vagyok alkalmas. Az egyházaköztség vezetésében többet is tudok tenni egyházunkért.

Véleménye szerint a lelkészutódlás kérdését hogyan lehetne Pestszentlőrinc esetében megnyugtatóan megoldani?

Nagyon nehéz kérdés. Valahol megértem Adriennt, hiszen most az iskolában, ahol tanít, jó érzés, hogy kollégái közé megy a tanórák után. Itt nagyok a távolságok, messze vannak a lelkésztársak. Bizonyára nemcsak nálunk, de Erdélyben is nagy feladat a szórványosodás. Ebben a nehéz munkában nagy segítségre, odafigyelésre van szükségük lelkészeinknek. Hosszabb távon helyettesítéssel nem oldható meg a probléma. A magyarországi lelkészek közül nem akadt

jelentkező a megüresedett lelkeszi állásra, így Erdélyből várhatunk segítséget, bár tudomásom szerint ott is lelkeszhiánnyal küzd az egyház.

Az Erdő névről korábbi püspökünk jut eszébe az unitáriusoknak. Van rokon kapcsolat?

Igen, Erdő János püspök úr édesapja és nagyapám testvérek voltak, Ürmösről származnak.

Milyen terveik vannak?

Készülünk a szeptemberi Havanna Napokra, kétnapos programmal, amelyben lakótelepünk előtt szeretnénk bemutatkozni [*Pestszentlőrinc nagy tömbháznegyedét Havanna-lakótelepnek hívják*]. Segítőtársaimmal együtt azon dolgozunk, hogy a gyülekezet ne széledjen szét, minél több program, rendezvény kövacsolja össze, adjon lelki erőt, megnyugvást a Gondviselő Istenben bízó híveinknek.

Az élteben-holtában balsorsú képzőművész – 2.

Sárdi István pedagógiai munkássága mellett művészi előmenetelére is gondot fordított. A müncheni munkát folytatva szabadidejében szorgalmasan festett és rajzolt. Tizenegy festménnyel részt vett az 1883 február–márciusi kolozsvári csoportos képzőművészeti kiállításon, amelyet az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat rendezett. A kiállítást követő krónikáról a Sárdira vonatkozó részt idézzük, ami a *Kolozsvári Közlöny* 1883. március 11-i számában jelent meg: „Végül Sárdi István kolozsvári derék festőnk képeit sem hagyhatjuk említetlenül. Sárdi úr nem hiába tanult Münchenben, festészeti iránya, a színek felrakása, a csoportosítás, a világitás rá vallanak képein a művészi város mestereire. A nyugvó vadász és a Lámpafénynél dolgozó vén asszony, Brandspiegel elhunyt polgártársunk arcképe a kiállítás jobb műveivel kelnek versenyre, s mi csak azt óhajtjuk, hogy a kolozsvári szegényes viszonyok között ne engedje lankadni Sárdi úr lelkesedését, mert kitartással bizonyára helyet követelhet magának a hazai művészek között.”

E csoportos kiállítást újabbak követték. Sárdi szülőhelyére is gondolt, megfesti a *Torockói menyecske* című képét, melyet 1888-ban az EMKÉ-nek ajándékoz. A képet kisorsolják és a befolyt összeget elküldik a tűzkárt szenvedett torockói állami iskolának. Megfestette többek között Deák Ferenc, Kossuth Lajos, Bem tábornok,

id. Szilágyi Ferenc arcképét, az 1876-os kolozsvári tűzvész. Oltárképekkel, akt-tanulmányokkal is foglalkozott. Talán legismertebb festménye a *Részlet a régi kolozsvári Főtérből*, amely jelenleg a kolozsvári Történeti Múzeum tulajdona; képeslap is készült róla. Festményei közül pár alkotását a Művészeti Múzeum őrzi.

A rajzolás szervesen társul a festészethez a művész alkotó műhelyében. Az ifjú Sárdi István több erdélyi vonatkozású rajzát közölte a *Vasárnapi Újság*. Említésre méltó egy későbbi fontos közművelődési adat: 1885-ben megalakul az EMKE. A kolozsvári alakuló közgyűlésre érkezett küldöttségekről, a Mátyás király térről a városháza felé zászlókkal vonuló lelkes tömegről készít rajzot Sárdi. Ezt a rajzot az Egyesület negyedszázados örömnepére megjelent kiadásba (1910) is beillesztették. Rajzainak többségét a három Vázlatkönyvében rögzítette és Sárdi halála után, 1941-ben a kolozsvári Erdélyi Művészeti Kiállításon láthatta a nagyérdemű. Jóval később a ma Báthori István nevet viselő Gimnázium rajzszertárába került. E. Szabó Ilona a helyszínen tanulmányozta a rajzokat és jegyezte

folytatás a 8. oldalon

Buzás Pál

Az élteben-holtában...

folytatás a 7. oldalról

teket készített róluk. Ennek köszönhetően tudjuk, hogy az alkotó a másolatok mellett eredeti portrékkal, táj- és városképekkel, épület-, templom- és kastélyvázlatokkal, temető-részletekkel, továbbá népművészeti fogantatású rajzokkal (pl. kalotaszegi pártás lány) népesítette be, dolgozta ki könyvének lapjait.

A nagy tudású művész hivatalos feladatai, pedagógiai és alkotótevékenysége mellett kötelességének tartotta, hogy megvizsgálja városa közízlésének korabeli állapotát – amellyel korántsem volt megelégedve. Megírta és felolvasta a Kolozs megyei tantestület 1882. október 30-án tartott közgyűlésen *A közízlés nevelése* című dolgozatát. E munka (folytatásokban) nyomtatásban is megjelent a *Kolozsvári Közlönyben*. Néhány gondolat a dolgozathoz: „A művészeti alkotások valódi tükrei egy nemzet kulturális haladásának úgy a múltban, mint a jelenben. A nemzetek történetének legszebb korszaka mikor a művészetek virágoznak... A művészet egyszersmind iskolája mindazoknak az iparágaknak, melyeket az iparos művészet vagy műipar nevével jelölünk” – írja a szerző, majd a művészet nemzetgazdasági fontosságát taglalja. A továbbiakban kifejti, hogy a külföldről behozott

árúk kiszorították a hazai ipari termékeket és állítását ezekről a jövevény „korcsszülöttekről” példákkal támasztja alá (porcelánból készített, vajtartásra használható óriás dongólégy, nagy hazafiak arcképével díszített zsebkendők; ijesztő tigris a szőnyeg mintáján és hasonlók). Ezek az árúk rontják a közízlést, ezek megítélésében nem lehetünk közönyösek!

romlott. Az 1889/90-es *Értesítő* már jelzi, hogy „Sárdi István képezdei rajztanár meggyengült egészségének helyreállítása céljából három havi szabadságidőt kért és nyert.” Az 1891/92-es hasonló kiadvány azt tudatja, hogy „Sárdi István... súlyosbodó betegsége miatt a folyó tanévre már kénytelen volt gyógyíttatása céljából egy évi szabadságidőt kérni”. A

Sárdi István festménye (Kolozsvári Főter-részlet)

„Közművelődésünk minden tényezőjének közre kell működnie, hogy a közízlés emelésének nagy feladatát sikerrel oldhassuk meg. E tényezők között legtöbb jelentőséggel bírnak a képzőművészetek.” A felvilágosító nevelés hosszú évek munkáját igényli és az ifjabb nemzedéknél kell megkezdeni. Végül elismeréssel beszél a művelt angol nemzetről, a közízlés nevelésében Angliában végbement pozitív folyamatokat részletezi. „Jobb ízlés, jöjjön el a te országod!”

A fentebb vázolt tevékenységi ágazatokban elért eredményei meghozták Sárdi Istvánnak a jól megérdemelt szakmai és művészi tekintélyt. Köztisztletnek és közmegebecsülésnek örvendett. Családot alapított, megválasztották unitárius egyházi tanácsosnak. Újabb alkotások témáin töprengett, művészi kiállításokra készült. Minden jel arra mutatott, hogy sikerekben gazdag életpályát befutó, ereje teljében lévő művészember.

Ekkor következett be a váratlan, tragikus fordulat: egészsége meg-

következő tanévre munkaképtelenné vált, és nyugdíjba vonult.

Tulajdonképpen mi történt Sárdi Istvánnal? A hírlapi tudósítások sorvasztó gerincbajról írnak. Talán a fiatalkori nélkülözések is közrejátszhattak abban, hogy betegsége egyre súlyosabb formát öltött, többé nem is hagyta el a betegágyat. Nem sokára szeme világát is elveszítette. A kortársai megjegyzik, hogy még ebben a kétségbeesítő helyzetében is derűs maradt, megőrizte lelkének rugékonyságát.

Tíz évi szenvedés után, életének 59. évében, 1901. április 8-án örök nyugalomra tért. A korabeli lapok megrendítő nekrológokat tettek közzé, az elhalálozott életútját méltatták (*Keresztény Magvető, Ellenzék, Magyar Polgár, Műcsarnok*). Pákei Lajos javaslatára az Erdélyi Szépművészeti Társaság gyűjtést kezdeményezett Sárdi István sírkövének felállítására.

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum képtárába bekerült pár Sárdi-fest-

Kórházlelkészi szolgálat

Ferenczi Enikő,

Kolozsvár,

0740-063767;

Katona Dénes,

Székelyudvarhely,

0266-213100;

Orbán Erika,

Sepsiszentgyörgy,

0740-502563;

Pavelka Attila,

Marosvásárhely,

0746-234917.

ményt és vázlatkönyveit 1941-ben a gyűjteményes Erdélyi művészeti kiállításán láthatta újból a közönség. A múzeumba be nem került festményei szétszóródtak a nagyvilágban, valószínűleg magángyűjteményekben még fellelhetők. Az alkotások nyomát csak a sajtóban megjelent írások, illusztrációk őrzik. Különös, egyben elszomorító története, utóélete van

a vázlatkönyveknek. A Báthori rajzszeretárának rozoga tetőzete az 1980-as években beomlott és súlyosan megrongálta a berendezést, a szeretár értékes állományát. Ekkor a nagy felfordulásban nyoma veszett (!) a vázlatkönyveknek. Nagy kár, mert így Sárdi rajzművészete – a lapokban megjelent illusztrációkat kivéve – gyakorlatilag teljesen veszendőbe

ment, csak halvány sejtelmünk lehet a tartalmáról. Általában véve Sárdi István neve és művészete – egyedi kivételektől eltekintve – sajnos kiszorult a köztudatból. Ezért mondhatta azt Kelemen Lajos, hogy „[Sárdi István] ma a teljesen elfelejtett emberek közé tartozik” (*Ellenzék*, 1940).

Forrás: *Művelődés*, 2009/4.

Közérthető Biblia

Profétanők a Bibliában – Hulda, az együttérző próféta

A Szentírás 9 esetben tesz említést profétanőkről. Hatot ezek közül név szerint említ: Mirjam (2Móz 15,20), Debóra (Bír 4,4), Hulda (2Kir 22,14–20; 2Kron 34,22–28) és Nóadjá (Neh 6,14) a Héber Bibliában, Anna (Lk 2,36–38) és Jezébel (Jel 2,20) az Újszövetségben. Névtelesen marad, de profétanői minősítést kap Ézsaiás felesége (Ézs 8,3), és profétálásról olvasunk Fülöp evangélista négy hajadon lányával (ApCsel 21,9), valamint néhány korinthusi asszonnyal kapcsolatban (1Kor 11,5).

A Talmud (a posztbiblikus zsidó irodalom legfontosabb gyűjteménye) a hetes szentszámnak megfelelően hét bibliai profétanőről tud: Sára, Mirjam, Debóra (Dvora), Anna (Cháná), Abigail (Ávigájl), Hulda (Chulda) és Eszter.

Ha átolvassuk a fennebb megjelölt bibliai részeket, azonnal kiderül, hogy a profétanőknek minősítettek közül egyedül Hulda esetében találkozunk a Bibliában konkrét profétai tevékenységet megőrkítő elbeszéléssel.

Hulda a Salamon király által épített és a babiloniak által J. e. 586-ban lerombolt első jeruzsálemi templom idején élt. Kortársa volt két profétának, Jeremiásnak és Zofóniásnak, a 12 kispróféta egyikének. A talmudi hagyomány szerint Jeremiás az utcákon és a piactereken profétált, Zofóniás a tanházakban, Hulda pedig a város két fala között tanította a nőket. A város eme legforgalmasabb déli részén volt egy kapu is, amelyet a második templom építésekor visszaállítottak és a profétanőnek kitörölhetetlen emléket állítva Hulda-kapu (*Sáár Chulda*) névvel illették. A mai látogató a templomhegy déli oldalán a váltólábas Hulda-lépcsőn haladhat fel.

Hulda emlékezetes tettét a Biblia nagyon szűkszavúan meséli el. Egy alkalommal Jósiás király Huldáért küldött tanácsért. De ki volt Jósiás, és miért épp egy profétanőhöz fordult segítségül, amikor olyan kiválóságokhoz is fordulhatott volna, mint Jeremiás vagy Zofóniás?

A nyolcévesen trónra kerülő Jósiás királyról azt mondja a 2Kron 34,3: „Uralkodása nyolcadik évében, még ifjúkorában kezdte keresni ősenek, Dávidnak Istenét. Tizenkettedik évében kezdte megtisztítani Júdát és Jeruzsálemet az áldozóhalmoktól, a bálványoszlopoktól, a faragott és öntött bálványoszloktól.” A későbbi évek-

ben vallási reformja keretében a jeruzsálemi templom felújításához kezdett. Ekkor a falban elrejtve „találtak” egy törvénytekercset, amelyet Mózes saját munkájának tulajdonítanak. A tekercs épp a pusztulás prófeciájánál van megnyitva: „Elhurcoltat az Úr királyoddal együtt, akit magad fölé állítasz, olyan néphez, amelyet nem ismertél sem te, sem atyáid, és szolgálni fogsz ott más isteneknek, fának és kőnek.” (5Móz 28,36). A prófeciáról értesülő király megszagatja ruháját, rádöbben, hogy reformja nem érte el célját, és azt a parancsot adja, „menjete, kérdezzétek meg az Urat, hogy mit jelentenek ennek a megtalált könyvnek az igéi rám és az egész népre, Júdára nézve!” (2Kir 22,13)

Az lenne az elvárásunk, hogy a főpap vezetésével az Urat megkérdezni induló küldöttség Jeremiáshoz, a rangidős profétához megy, esetleg Zofóniáshoz, de ők úgy döntenek, hogy Huldát keresik meg. Hogy miért épp őt, arra a Biblia nem ad választ, de mivel a zsidó hagyományt mindig foglalkoztatta a kérdés, számos lehetséges megoldást találunk a Talmudban. Az egyik szerint a Huldával unokatestvéri viszonyban levő Jeremiás nem érezte konkurenciának a felkérést. A másik szerint Jeremiás nem tartózkodott Jeruzsálemben. A legvalószínűbb válasz mégis lélektani magyarázatnak tűnik. Mindenik próféta, akin az Isten szelleme nyugszik, Isten kijelentését közvetítette, tehát lényegében mindegy volt, kihez fordult a király. A profétai hagyomány szerint azonban a prófécia közlésének hangnemét, stílusát a próféta maga választhatta meg. E szerint tehát a király maga küldhette Huldához embereit abban a reményben, hogy az asszonyok „együttérzőbbek”, mint a férfiak (Megillah 14b).

Ha ezt remélték, hát kezdetben döbbenettel hallgathatták Hulda kemény szavait. Nemcsak hogy megismételte a pusztulás prófeciáját (2Kir 22,15–17), de stílusában is elmarasztaló volt: „Mondjátok meg annak az embernek, aki hozzám küldött benneteket...” A királyt „annak az embernek” nevezi? (Ezért az arrogáns stílusért fordítja a Talmud a Huldát patkánynak!) Hulda további szavai azonban az együttérzés hangján szólnak

folytatás a 10. oldalon

Czire Szabolcs

Profétanők a Bibliában...

folytatás a 9. oldalról

meg, és azt az ígéretet tartalmazzák a királynak, hogy amiért „meglágyult a szíve” és „megalázta magát az Úr előtt” a tekerics szavainak hallatán, „őseid mellé foglak tétetni, békességgel kerülsz sírodba, és nem látod meg azt a nagy veszedelmet, amelyet erre a helyre hozok”.

A női próféta együttérző szavai ezek? Hiszen tudjuk, hogy Jósias nem békében, párnák közt halt meg, hanem a harctéren.

Igazság vagy együttérzés? Megrovás vagy együttérző lelkigondozás? Netán a kettő együtt – ez Hulda üzenete? Mindenesetre halála után Jeruzsálemben temették el, ami csak a Dávid-házi királyoknak járt ki. Ráadásul a 70 évvel később újjraépített templom déli kapuját Huldáról nevezték el. Ezzel a „könyörület” Hulda mintegy összekötő kapoccsá és a reménység folytonosságának biztosítójává vált a két templom között. És egyszersmind a Szent Szellemet viselő nők egyik modelljévé, akik egyszerre szólnak az igazságot és érznek együtt az igazságtól lesújtottal.

Nagyvilág

A katolikus egyházfőt a nyári szabadság idején baleset érte. Megcsúszott a fürdőkádban, és eltorzította a jobb csuklóját. A 82 éves pápának ez az első komolyabb egészségügyi problémája azóta, hogy 2005 áprilisában megválasztották a római katolikus egyház élére. (MTI)

Molnár János Szigorúan ellenőrzött evangélium I. című könyve jelent meg a közelmúltban. A Szegeden élő, erdélyi származású egyháztörténész a romániai református lelkészek Securitate-dossziéit kutatja, és munkájának részeredményeiről számol be a vaskos kötetben, amelyhez dokumentum-melléklet is tartozik. Ennek a könyvnek megjelenése nagy visszhangot váltott ki a református közvéleményben, több érintett személy nyilvános tiltakozását fejezte ki. Ugyanakkor a Királyhágómelléki Egyházkerület 40 hivatalban lévő lelkésze azt kérte, hogy ne hozzák nyilvánosságra a besúgók nevét. Ezzel szemben a református egyházvezetők a teljes átvilágítást követelik. Tőkés László szerint „az átvilágítást folytatni kell, mert a leleplezéstől csak a zsarolható emberek félhetnek”. Papp Géza püspök szerint most már eljött a számadás ideje, a múlttal szembe kell nézni! (dunatv.hu / nyugatijelen.com)

Ötszáz éve született Kálvin János (Jean Calvin) francia származású svájci vallásreformátor, teológus. 2009-et a protestánsok szerte a világon Kálvin-évként ünneplik. Kálvin 1509. július 10-én a franciaországi Noyonban látta meg a napvilágot, teológiai és jogi tanulmányai során ismerkedett meg a lutheri reformeszmékkel. Teológiai reformjának legfontosabb gondolata Jézus Krisztus személyének középpontba állítása volt, akinek megismerése egyedül a Szentírás („sola Scriptura”), a szuverén Isten kijelentése által lehetséges. Az Ószövetség és Újszövetség szorosan egymásra épül, mindkettő Jézus Krisztusról, az isteni kegyelemről, Istennek az emberrel kötött szövetségéről szól. Kálvin tuberkulózisban szenvedett, de több más kór is kínozta, puritán életmódja, a túlzott böjtölés miatt

állandó fejfájás gyötörte. 1564. május 27-én hunyt el, végrendelete szerint Genfben jeltelen sírban temették el, feltételezett nyughelyén emléktábla áll. (portal.reformatius.ro)

Az ír parlament módosította a büntető törvénykönyv rágalmazást büntető paragrafusát. Az elfogadott ír alkotmány bünteti az „istenkárómló, a politikai rendszer megdöntésére törekvő vagy erkölcstelen anyagok” nyilvánosságra hozatalát. (sueddeutsche.de / hirtv.hu)

Felmérés Charles Darwin személyének és munkásságának ismertségéről. A tíz országra kiterjedő közvélemény-kutatás szerint az evolúcióelmélet elfogadott nézet, és egyáltalán nem összeegyeztethetetlen a vallással és Isten létezéséről alkotott nézetekkel. (NOL, ELTE)

A vallásközi párbeszéd bécsi központja. Különböző nemzetiségű vallási vezetők kétnapos bécsi konferenciáján határozat született egy, a vallásközi párbeszédnek otthont adó központ létrehozásáról. Az előkészítő bizottságban minden világvallás képviselteti magát. (Magyar Kurír)

Veszélyes szenteltvíz. A nagy-britanniai Chelmsford püspöke szerint el kellene távolítani a templomokból a szenteltvizet, hogy ezzel is segítsék az új influenza elleni védekezést. Essex megye papjainak szóló direktívájában John Gladwin azt írja, nem szeretne pánikot kelteni, de a szenteltvíztartó ideális hely a vírusoknak. Javasolja továbbá, hogy a hívőket szólítsák fel arra: aki influenzaszerű tüneteket tapasztal, inkább maradjon otthon. Ha pedig egy pap gyengélkedne, tőle a misebor fogyasztását vonják meg – legalábbis a kehelyből. „Biztosítanunk kell a hívőket, hogy az egyház mindent megtesz az influenza terjedése ellen” – olvasható az állásfoglalásban. (BBC)

• Összeállította KBZ •

„Kis aranyosszékiek”

Nem most kezdődött. Úgy másfél éve lehetett, hogy az egyik nőszövetségi találkozón elhangzott: „El kellene menni Csegezbe. Meglátogatni az ottaniakat. Vinni süteményt, ezt-azt.” Jegyzőkönyvbe is vétetett. Ott is maradt. Az ifjúság gyorsabb volt (azért fiatalok!). Karácsonykor ünnepi műsort vitt ajándékba. Erre már tényleg illett lépni. Június elején a mézskői nőszövetség néhány piknikezéshez szükséges dologgal, no meg a férjekkel-gyermekkel – mindösszesen 32-en – megjelent Csegezben. A templom zengett az énektől (a csegezi templomban még a gondolat is visszhangzik!). Az amerikai pap meg is jegyezte, hogy még az ő kórusuk sem énekel így. Aztán volt színielőadás, kint, az udvaron a fák árnyékában, volt sok beszélgetés, volt sült kolbász, bor és vendégszeretet. Mikor meguntuk, megnéztük

a lynchburgi vendégek által bemutatott gyülekezeti képeket. S a nagy barátkozásban az asszonyok meghívták a csegezieket „idősek vasárnapjára”, Mézskőre.

Lényegében ekkor kezdődött. Mert a csegeziek eljöttek. Öten, Mézskőre. A templomba. Ott ültek a vendégek padjában, szemben a szószékkal. Meghallgatták az istentiszteletet, a fiatalok műsorát, s a mézskői időssekkel együtt, akiket az egyházközség tagjai ezen a napon megkülönböztetett figyelemben részesítettek és ünnepeltek, virágot és emléklapot adtak át nekik. Majd a terített asztalnál lehetett beszélgetni, vagy éppen ismerőst, rokont látogatni.

Aranyosszék két legkisebb gyülekezete egyféle testvérkapcsolatot kezdett. Mit tudnak egymásnak nyújtani? Évi egy-két együtt töltött fél napot. S ez már valami! (B. R.)

Lelki rokonok vagyunk

Ezzel a gondolattal szálltunk fel Székelykeresztúron „a barátság autóbuszára”, hogy találkozhassunk karcagi ismerőseinkkel, barátainkkal. Karcag és Székelykeresztúr testvérvárosok, de a hivatalos kapcsolaton túl évek óta családi, baráti kapcsolatok is szövődtek.

Kedves meghívásnak tettünk eleget már harmadszor. De mielőtt megölelhettük volna karcagi barátainkat, egy kis kitérőt tettünk. A határnál várt Keresztúr szülőtte, Útő Edit. Az ő irányításával Gyulára érkeztünk. Edit elkísért a gyulai várhoz, megnéztük a város nevezetességeit, majd Békéscsabára utaztunk, onnan pedig Szolnokra.

Élményekkel feltöltődve érkeztünk meg Karcagra, ahol nagy szeretettel vártak. Igazi családi körben töltöttük az estét. A hagyományos birkafőzőversenyen vetünk részt. Délután strand, este EDDA-koncert. De Hajdúszoboszlóra is elutaztunk, majd este búcsúvacsorára gyűltünk össze.

Köszönjük a karcagiaknak a szeretetteljes fogadtatást! Július 30-án mi is szeretettel várunk őket!

Áprily Lajos szavaival köszöntjük kedves barátainkat és a Közlöny olvasóit: „Szállj, Ábel füstje, terjedezve szállj, / mindenfelé, ahol szívet találsz. / Szűnjék harag, gyűlölség és viszály, / a béke lelkét vidd, amerre szállsz.”

a kirándulók

Unitárius rádióműsorok

Unitárius hírek

Bukaresti Rádió,
a 909, 1197, 1323 és 1593 kHz
középhullámon.
Szerkeszti: Vincze Lóránt.
Vasárnapokon 10.00 órától.
Június 21.

Meditáció – az elmélkedés műsora

Kolozsvári Rádió, 909 m és 1593 m
középhullámon, valamint a 95,6
MHz-es ultrarövid-hullámon,
szerdai napokon, 9.30-kor.
Szerkeszti: Solymosi Zsolt.
Augusztus 5., 26., szeptember 16.

Igehirdetés

Az unitárius egyház részéről
Marosvásárhelyi Rádió,
a 98,9 MHz ultrarövid, valamint
1323 kHz (Maros) / 1593 kHz
(Hargita) középhullámon.
Szerkeszti: Tóth Béla.
Vasárnapokon 12.00 órától.
Augusztus 16. (Pál János)

Unitárius félóra

a székelyudvarhelyi Prima Rádióban,
a 87,9 MHz-en, illetve interneten
a www.prima-radio.ro címen.
Szerkeszti: Csáki Levente.
Minden vasárnap reggel 8.30-kor.

"A humor Isten ajándéka"

(Bárá József)

Próbatemetés

Az ötvenes években történt. A teológus-hallgatókban felbuzgott a gyakorolhatnék. Mivel elégtelennek találták a foglalkozásokat a Teológiai Intézet keretében a temetési szertartásról, a teológia udvarának közepén egy dél-előtt rögtönzött temetést rendeztek. Az egyik hallgató – önkéntes halottként – ráfeküdt egy kallódó ajtószárnyra,

egy másik teológus-növendék a kántori teendőket látta el, a harmadik mímelte a lelkészi szolgálatot. A többiek képezték a gyászoló rokonságot.

Az egyik teológiai tisztviselő alkalmazott Juhász István rektor füle hallatára megjegyezte: „Nahát, az Intézet udvarán temetés van.” A dolog a rektorban is kíváncsiságot ébresztett. Kiment a folyosóra, kihajolt az udvarra néző ablakok egyikén, majd miután egy ideig nézte a „temetést”, leszólt az udvarra:

– Kérem a tiszteletes urat, az énekvezér urat és a kedves halottat, hogy fáradjanak fel hozzám... A gyülekezet elmehet.

Elmondta: Pálffy Miklós, Kolozsvár

Hagyományörzés – VII. Aranyosszéki Néptánc-tábor

Július 12-e és 19-e között hetedik alkalommal került sor Várfalván az Aranyosszéki Néptánc-tábor megrendezésére. A rendezvény fő szervezője az Aranyosszéki Néptáncsoport támogatására frissen létrejött Vár Egyesület. A kultúrotthon környéke adott otthont a közel nyolcvan, Aranyosszékről, illetve a magyarországi Sárkeresztesről érkező résztvevőknek. A napi több órás, az aranyosrákosi és csávási táncrendet kezdő és haladó

szinten oktató program, az aranyosszéki népdalok oktatása és a minden esti táncház mellett kirándulásra is alkalom nyílt a környéken. A néptánc-tábor egyik fénypontja a péntek esti népdal- és táncverseny volt, amelynek első helyezettei a következő évi táborban ingyen vehetnek majd részt.

A tábor a szombat este sorra kerülő hagyományos gálaest zárta. Műsoron hazai magyar és román, illetve

magyarországi táncsoportok fellépése szerepelt. Nemcsak a szervezők tettek ki magukért, az igencsak színes műsorral, de az érdeklődők száma is várakozáson felüli volt. A Vár Egyesület elnöke, Kanyaró Pál a segítséget és támogatást megköszönő zárszavában a feltétlen folytatásról beszélt, hiszen igény és szükség is van Aranyosszék e kiemelkedően fontos kulturális rendezvényére. Az érdeklődők figyelmébe ajánlotta az augusztus 9-e és 16-a között megrendezésre kerülő III. Aranyosszéki Gyermek-Néptánc-tábor, amelyre 100–120 résztvevőt várnak.

Székely Surányi Ilona

Rázmány Csaba magyarországi unitárius püspök temetése 2009. július 30-án, csütörtökön volt Budapesten. A gyászistentiszteletre délelőtt 11 órakor került sor a Hőgyes Endre utcai unitárius templomban, ahol a szószéki szolgálatot Bálint Benczédi Ferenc erdélyi unitárius püspök végezte. Ezt követően Rázmány püspököt a Fiumé úti Nemzeti Sírkertben helyezték örök nyugalomra. A temetési szertartáson részt vett még Máthé Dénes főgondnok, Nagy László főjegyző, Szabó Árpád ny. püspök és erdélyi egyházunk más vezetői, valamint az Alsóboldogfalvi Egyházközség küldöttsége is.

Augusztus 1-jén a bözödújfalvi gyűjtő partján került sor az elszármazott bözödújfalviak 2009. évi falutalálkozójára. Az ökumenikus istentiszteleten a falu szülötte, Szombatfalvi József székelykeresztúri unitárius lelkész is szolgálatot végzett.

A segesvári Petőfi Társaság szervezésében augusztus 2-án a fehéregyházi millenniumi unitárius templomban ünnepélyre került sor Petőfi Sándor halála-

nak 160. évfordulóján. A szószéki szolgálatot Bálint Benczédi Ferenc püspök végezte.

Augusztus 8-án Székelyszentmiklóson a Szentannai család az egész település lakosságát átfogó családi találkozót tartott. Az unitárius templomban tartott ünnepi istentiszteleten Farkas Dénes nyugalmazott lelkész, a falu szülötte végezte a szószéki szolgálatot.

Augusztus 15-én a Viharsarok Kulturális Egyesület szervezésében falunapot tartanak Székelymuzsnán. Az istentiszteleten Bálint Benczédi Ferenc püspök prédikál, akinek a gyökerei e településre is visszanyúlnak.

Augusztus második felében két jelentős egyháztársadalmi rendezvényre kerül sor. Az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet augusztus 20-a és 23-a között tartja az évi rendes ifjúsági konferenciát a Nyikó menti Benczében, az Unitárius Nők Országos Szövetsége pedig augusztus 29-ére hívta egybe évi rendes seregszemléjét Kolozsvárra, az Unitárius Kollégium épületébe.

Kalákázás régi módra (II.)

Közel három évvel ezelőtt ugyanazzal a címmel adtunk hírt a szindi unitárius paplakon szervezett kalákák eredményéről. Azóta több rendben folytattuk a megkezdett munkálatokat, és most újra elérkezett a beszámolás ideje.

Közlönyünk új főszerkesztője a minap összefoglalta a régi-új szerkesztőségi elvárásokat. Többek között olyan beszámolókat várnak, „amelyek felekezetünk egyéni vagy közösségi sikereit teszik nyilvánossá. Sok esetben egy-egy közösségi megvalósításról szóló beszámoló ilyené formálható, amennyiben a hit, a közösségi összefogás, az áldozatvállalás belső dinamikája megfelelő megvilágítást kap.” E felhívás nyomán megpróbálom tömören összefoglalni a szindi paplak háza táján történeteket. Előrebocsátom, hogy amire jutotunk, azt nem tartom sikertörténetnek – amúgy is Istené a dicsőség minden jóért! –, azonban bátran ajánlom azok figyelmébe, akik gyakran hangoztatják: törpe létszámú gyülekezetekben, megfelelő anyagi alapok híján semmit sem tehetünk a fejlődésért.

A Szindi Unitárius Egyházközség már csak 20 tagot számlál, hetven év fölötti átlagéletkorral. A hívek zöme idős, beteg és özvegy, akik többnyire a volt szövetkezeti gazdaság-féle, meg-

alázóan kis összegű „kollektív-nyugdíjuktól” tengődnek. A gyermekek és az unokák a jobb megélhetés reményében kivétel nélkül elköltöztek a közeli vagy távoli városokba. Szind földrajzi fekvése szerfelett előnyös: 3-

3 kilométerre található a Tordai- és a Türi-hasadéktól, az észak-erdélyi autópálya nyomvonalára pedig a falutól 1 kilométerre halad el. Mindezek arra készítetik az egyházközséget, hogy a

templom melletti egyetlen épületét, a paplakot átalakítsa „alsó kategóriás” tömegszálláshellyé és a továbbiakban ilyenként működtesse. A paplakot az egyházközség korabeli vezetősége 1994-ben hosszú távra bérbe adta az Erdélyi Kárpát-Egyesületnek (EKE). Az épületet az EKE igyekezett karban tartani és ún. „kulcsos házként” (vendégházként) működtetni,

az 1994 és 2009 közötti időszakban azonban nem került sor számottevő korszerűsítésre vagy fejlesztésre. Éppen a napokban járt le a szerződés tizenöt éves hatálya, és annak indokolatlan meghosszabbítása helyett az elmúlt hetekben újabb kalákákat szerveztünk. 2006–2007-ben szintén kalákák szervezésével bevezettük a vizet, elkészítettük az emésztőgödört és nekifogtunk a fürdőszoba kialakításának. Mivel akkor még nem voltunk teljesen birtokon belül és az alkalmi támogatási lehetőségekből is kifogytunk, átmenetileg szünetelt a munka. Ez év júniusában ismét elérkezett a tettek ideje. Édesapám, sógorom és a homoródkarácsonyfalvi unitárius harangozó tizenegy nap alatt végezték el a szakmunkák fő részét, amit az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet és a Gondviselés Segélyszervezet önkénteseinek többrendbeli kalákája egészített ki.

folytatás a 14. oldalon

Szabó László

Kalákázás...

folytatás a 13. oldalról

Harminc személy összesen mintegy száz napot kalákázott, köztük voltak, akik egybeszámolva két hetet.

Örömmre szolgált, hogy a helybeli gyülekezet három tagja is bekapcsolódott a munkába, és külön elismerést érdemel az a nem-unitárius barátunk, aki Budapestről jött el a saját költségén több napra kalákázni. Együtt a következő munkálatokat végeztük el: általános lomtalanítás és fertőtlenítő takarítás a pincében, a

paplakon és annak udvarán, egy 20 négyzetméteres korszerű vendégszoba létrehozása, teljesen új konyha kialakítása bútorzattal, fürdőszoba felszerelése és üzembe helyezése, raktárhelyiségek rendbetétele, kisebb javítások a tetőzetten stb. Mindezek következtében ténylegesen is használhatóvá vált az összesen 35 személy befogadására alkalmas, 87 éves patinás épület. Az ősz folyamán saját honlapot szerkesztünk hozzá (www.szind.hu).

A kalákázás mellett számottevő a természetbeni adományok értéke is

(bútorzat, konyhai és más kellékek). Mellesleg e legutóbbi munkaszakaszban mintegy 12 000 lej kölcsönpénzt költöttünk a paplak átalakítására – többnyire építőanyag-vásárlásra és felszerelésekre – szakemberek szerint azonban a mostani fejlesztés anyagi értéke ennek többszöröse. „Állítólag” így is pótolni lehet a kellő anyagi hiányt, illetve megsokszorozni a rendelkezésünkre állókat. Meggyőződésem, hogy ehhez elsősorban akarat és jó munkatársak kellenek, a többit pedig a Gondviselő idővel kirendeli számunkra.

Visszhangok

Istenes köszönések

Istenem, légy ma is velem! – így köszönünk Istennek minden reggel, amikor felkeléskor felsóhajtunk az egek Urához. Faluhelyen, ha kimegyünk az udvarra, az utcán elhaladó emberek nekünk köszönnek be, s mi válaszolunk a beköszönőnek. S olykor nem is csak annyit mondanak: jónapot, hanem épkezláb mondattal üdvözölnek: jó napot adjon Isten!

A falusi lelkészre gyakran mondják az emberek, hogy nem lehet megelőzni a köszönésben. Valóban így volt és többnyire így van ma is. „El is kényeztetjük” ilyen szempontból híveinket. Előfordul, hogy nemcsak az öreg emberek, de a fiatalok is elvárják a lelkésztől, hogy nekik is előre köszönjön. Próbára tettem olyant, aki gyermekem lehetne. Nem köszöntem előre – vártam, hogy mi lesz? Egészen közel érve is csak nézett. Belőlem kibuggyant a szó, a köszöntés – ő aztán visszaköszönt a hátam mögül. Pedig amikor kis gyermek volt, az óvodából való hazamenésnél sorba állítva előre köszöntötték az óvá nénit, erre mifelénk magyarul is, románul is. De hát, azután már sok idő telt el, közben elvégzett ő is egy-két osztályt, s már autót is vett a lakodalmi pénzből, a szülői veritékből.

Az emberség egyik elemi ismeretjeléje, hogy az ismerősök egymást köszöntik. A köszöntés módja, formája, kifejezése sokféle, és sok változáson ment át az idők folyamán.

Magam a sok közül négyet kívánok megemlíteni, amelyek a mindannyiunk által ismert négy erdélyi egyháznál szokásosak, s amely köszöntések többnyire az illető egyház lelkészei felé, vagy részéről hangzanak el. A katolikus hívek így köszönnek papjuknak: „Dicsérettessék a Jézus Krisztus”. A pap így válaszol: „Mindörökké. Ámen.” Nagyszerű dolog dicsérni a Jézus Krisztust. De nagyszerű ez a köszönési mód azért is, mert felcserélhetetlen a két köszöntés. A pap nem mondhatja előre: „Mindörökké! Ámen”. A magyar evangélikusok – Luther követői – a zsoltár szavaival köszöntik lelkészeiket és egymást. „Erős vár a mi Istenünk”. Szép köszöntési mód és forma ez is. Legerősebb várunk valóban a mi Istenünk, akihez minden bajunkkal, bánatunkkal menekülhetünk. Református testvéreink Pál apostoltól veszik köszöntésüket: „Békesség Isten-től!” Ki ne vágya békességre, a lélek nyugalomára, hiszen ez egyenlő a boldogsággal?! Mi, unitárius lelkészek arra tanítjuk gyermekeinket, hogy így köszönjenek: „Isten áldja meg!”, vagy egyszerűen így: „Isten áldjon!” Talán ez a legelterjedtebb és legősibb magyar és népi köszöntési forma. Egy nálam is öregebb lelkész mesélte, hogy amikor kinevezték az egyik Homoród menti gyülekezetbe, csodálatos élményben volt része az első napokban. Télidőben ment a faluban a

havas utcán. Szembejött vele egy kis székely legényke, alig látszott ki a hóból, nagy bundasapka a fején, felnézett a magas papra, megérezte benne az „úri embert”, megbökte mutatóujjával a sapka szélét a homlokán s köszönt, amint ősei és szülei tették: „Isten áldja meg!” Ekkor határozta el az illető lelkész, hogy ő soha másképp nem köszön senkinek. Egy másik, ezzel kapcsolatos eset velem történt, Rákoson. Én is erre a köszöntésre tanítottam a gyermekeket. Vallásórára bemenvé, óráról kijöve, az utcán találkozáva így köszöntem: Isten áldjon. Egy tanárember kisfia apja jelenlétében ugyanígy köszönt nekem. Az apja ráripakodott: Hogy köszönsz te a pap bácsinak? Én észre se vettem, de a gyermek így köszönt: „Isten áldjon meg”. Te tegezed a pap bácsit? Mosolyogva vettem tudomásul, hogy a gyermek nem kívánt engem tegezni, csupán tökéletes módon kívánt a tőlem hallott köszöntéssel üdvözölni.

Régi igazság: a gyermek azt teszi, amit a felnőttektől lát.

Lőrinczi Károly

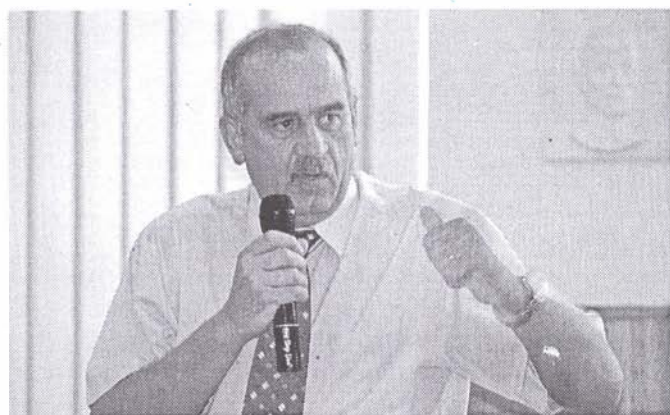

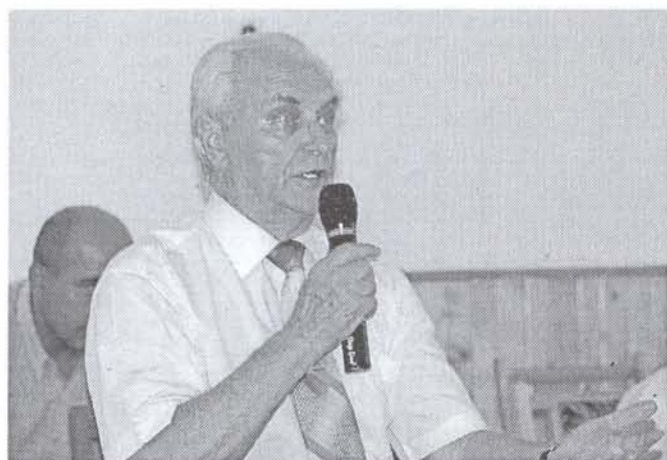
Én úgy látom, hogy az unitárius kereszténységnek a jelenben tett előrehaladása a jövőben csak növekedni fog.

Péterfi Dénes, 1907

Az Egyházi Főtanács ülése

Kolozsvár, 2009. július 24–25.

nők világa

Nőszövetségi stratégia, avagy köhögni akar a bolha?

Egyszerű mondásokban sok bölcsesség rejlik. A fenti kérdés felvetése és megválaszolása kapcsán eszembe jut az a helyzet, amikor az édesanya nem tud válaszolni a gyermeke kérdésére és küldi az apához. Az édesapa sem tud válaszolni a kérdésre és bölcsen így szól a feleségéhez: Hadd kérdezzem, úgy tanul a gyermek! Mennyi igazság van benne! Már a kérdés megfogalmazása gondolkodásra késztet és a válasz nem mindig kívülről jön. Aki felteszi a kérdést, maga is keresi a lehetséges válaszokat. Hiszen a tudósok, felfedezők kíváncsisága és a megtalált válaszok vitték előbbre a világot.

A címbeli kérdés akkor merült fel bennem, amikor a nőszövetségi választmányban valaki megszólalt: „a nőszövetségnek nincs stratégiája.” Azt hiszem, nem voltam egyedül a kétséggel: kell ez nekünk? – ha nem mondtuk is ki hangosan. Gondoltam, aludjunk rá egyet, azután mérlegeljünk. Sokszor hangoztatjuk az unitárius nyitottságunkat. Most itt az alkalom, ne zárkozzunk el az új befogadásától!

A stratégiaépítés kedvező fogadtatásában nagy szerepe volt meghívott előadónknak, András Erikának, aki a szakember tudása mellett hozta otthonosságát a nőszövetség sajátos világában. Amíg minket 45 évig a szocialista tervezettség „egyedül üdvözítő” elvével tápláltak, addig a vasfüggöny túloldalán a piacgazdaság és a konkurencia világában szakszerűen tanították a nagyobb hatékonyság elérésének, a talpon maradás küzdelmének a technikáit. Most már nálunk is tanítják, gyakorolják a menedzsment, a stratégia elméleti és gyakorlati ismereteit, tapasztalatait. Ezzel a látás- és gondolkodásmóddal ismerkedtünk műhelymunka keretében.

Minden közös munkának megvan a közvetlen és a közvetett hozadéka. A közvetlen hozadék ez esetben a

nőszövetségi stratégia kidolgozásának konkrét eredményei: a jövőkép megalkotása, a jelenlegi helyzetünk felmérése, a környezet adta lehetőségek és veszélyek számbavétele, a célirányok meghatározása. De ezeken túlmenően közvetett módon gazdagodtunk a kiscsoportos műhelymunka folyamán egymás véleményének megismerésével, elfogadásával, elképzeléseink megfogalmazásával és képi ábrázolásával, a fontos és kevésbé fontos dolgok sorrendjével, világlátással. Tanultunk hatékonyan, tudatosan gondolkodni, célokat állítani, a megvalósítás útját szakaszokra bontani, az eredményeket, kudarcokat kielemezni, következtetéseket levonni, menet közben szükség szerint változtatásokat eszközölni. Mindezek olyan technikák, amelyeket nem csak a stratégiaépítésben, hanem a mindennapi életünkben is hasznosítani tudunk.

A címbeli „bolhának” pedig azt tanácsolom, ne restelljen megtanulni „köhögni”, mert rövid vagy hosszú távon, közvetlen vagy közvetett módon hasznát fogja látni.

Asztalos Klára

Az Unitárius Nők Országos Szövetsége ez évi közgyűlését és konferenciáját augusztus 29-én Kolozsváron tartja.

A KONFERENCIA TÉMÁJA:

A nő és a hatalom.

ELŐADÓ:

Tódor Csaba humoródszentpáli lelkész.

Exkluzív olvasmány

XXXX(L)-es nőknek

Fekszem a fürdőmedencében, és rám süt a nap. Gondolkodom... tehát van időm. Nyaralunk. Én és Ő. Kettesben és persze a romantika. E nélkül, ebben a korban csak így érdemes. A medence tele emberekkel. Fiatalokkal és idősekkel. Van, aki betegségére keresi a gyógyulást, van aki csak úgy élvezetből „áztatja” csontjait a hévízben. Fiatal anyuka vezeti gyermekét a vízbe és közben rászól: „Vigyázz kicsim, nehogy lelocsold a nénit!” Elmosolyodom és eszembe jut, amikor először szólítottak így, hogy: *néni*. Enikő *néni*. Szíven ütött, mellbe vágott, rosszul esett. A tükörhöz rohantam és nézegetni kezdtem magam. Tényleg már ennyire megöregedtem? Pánikba estem. Jaj Istenem, már néni lettem? Aztán szép lassan megbarátkoztam mindennel. A megszólítással, a ráncaimmal, az őszülő hajszálaimmal, az éveim számával. Nem volt könnyű, de megérte. S amint így fekszem a medencében, körülvéve sok-sok fürdőzővel, szememmel a velem körülbelül egykorú nőket keresve, ismét elmosolyodom. Elég sokan vagyunk. Mosolygom, mert eszembe jut az a három becenév, amelyre otthon, az utóbbi időben egészen rendszeren „hallgatok”. Vegyük az elsőt: *Duci*.

Igaza van Neki, hisz a testtömeg-indexem a hat kategória közül a harmadikba sorol, s ha nagyon igyekszem, könnyen átléphetek a következőbe. „Hölgyeim, ott maguk, túl a negyedik X-en, korban és méretben, kérem, lépjenek egy lépcsőfokkal fennebb, hogy kinyithassam a hidegvizes csapot, mert látom a közelgő hóhullámot

tombolni!” – így hangoskodik az ügyeletes izompacsirta a legalsó lépcsőfokról. A ducik tömege lassan megmozdul. „És te, te melyik módszert alkalmazod?” – hallom a „medencés szomszédasszonyt”, amint a barátnőjétől érdeklődik. Mármint értsd a szörtelenítésre. Majdnem elkacagom magam, ugyanis a második becenevem: *Szöri*. Valljuk be: a ször ott nő, ahol nem kéne. Én a gyantázásra esküszöm és ennek is a meleg fajtájára. Egy jó kozmetikus, határozott, gyors mozdulat, erőteljes önfegyelem... és kész a hosszan tartó hatás. (És hogy tudd, van még ezenkívül a közepesen tartós hatású szörtelenítő paszta, a rövid ideig ható, kémiai anyagokat tartalmazó krémek, tejek, habok, stiftok és a nedves borotválás. Aztán vannak modern epiláló készülékek és az év újdonsága: a villanófényes szörtelenítés. Csak választatnod kell!)

„Te melyiket választatád?” – kérdi ő. Én arra a szőrös mellkasú férfira tippelnék, ott a medence túlsó oldalán. Hiába, nem hat rám a szörtelenített férfiak látványa, legyen az bármennyire is trendi, újabban az ő világukban is. „Hoztad-e a fürdőlepedőt, vagy ismét elfelejtetted?” Dehogy hoztam. Ismét elfelejtettem. „Ó, te Topi, Topi!” Bevallom, nehezen tudom lenyelni ezt a becenevemet, pedig néha-néha egészen rám illik. *Topi*. Hogy honnan ered? A tapló szóból, ami székelyesen kiejtve: topló. Na már most az emberlányá hátramegy a kis konyhakertbe, mondjuk úgy, hogy kaporért, így, uborkaszazon idején, s mire odaér már elfelejti, hogy miért is jött ide. Vagy ugyanígy megtörténhet az eset a kamra falai közt is. Állsz és gondolkodol: vajon miért is jöttem be? Hát nem vagyok *Topi*? De azért én úgy is bebizonyítom, hogy egy jó darab taplóval hatalmas tüzet lehet csíholni, csak épp akarni kell. Legyen az a nyaralás idején, vagy csak érjünk haza. Majd meglátod!

Benedek Enikő

Érintés

Bözödi unitáriusok látogatása a lókodi öregotthonban

– Mikor jössz vissza Magyarországról? Kérdezte tőlem Angéla, a bözödi pap felesége.

– 19-én – válaszoltam.

– Akkor az utána való hétvégére tesszük az öregotthon látogatását. Gondolom, te is jönnél.

– Persze hogy akarok. Látni, tudni, érezni akarom, hogy milyen egy unitárius öregotthon itt, Erdélyben.

Ekkor aztán beindult a jól olajozott gépezet. Nőszövetségi gyűlés egyszer, aztán még egyszer, utána már mindenki tudta, hogy mit és hogyan. Két nappal előtte a falu kikiáltója kihirdette, hogy mindenki adományát kérjük és szívesen fogadjuk

az öregotthon nevében. Pénteken este már halmokban állt liszt, cukor, olaj, krumpli, tojás, puliszkaliszt, és a papék hűtőszekrénye tele lett mindenféle süteményekkel, gondosan 42 adagra kiporciózva. Aztán szombat reggel mindent bepakoltunk a csomagtartókba, és tizenhét bözödi felnőtt és gyermek elindult Lókodba.

Jó út, rossz út. Pár óra autózás után megérkeztünk. A konyhai alapanyagot behordtuk a kamrába, aztán két nagy doboz édességgel és süteménnyel felmentünk az idősek lakóhelyére. Mindnyájan megilletődve álldogáltunk, amíg az otthon lakói lassan megérkeztek az ebédlőbe.

Volt, aki a maga lábán, bottal vagy járókerettel jött, másokat az ápolónők kísérték vagy kerekesszékekben toltak. Lassan megteltek a székek az asztalok körül. Bözödi társaim arcára kiült a döbbenet. Szüleink, nagyszüleink vagy talán a magunk jövője jött velünk szembe megtörten, hajlottan, ráncosan, nyomorékon. Arcunk önkéntelenül megnyúlt, szájalom és együttérzés ült ki a szemünkbe, amit elfelejtettünk „ellenőrizni”.

Jaj, csak mosolyogni, érdeklődően, szeretettel odakacsintani – biztattam magam. A sírás itt nem a mi dolgunk, nem azért jöttünk. Fazakas tiszteletes mondott rögtönzött köszöntőt arról, hogy mi egy kis életet, napsugarat akartunk hozni, és szeretetet, bölcsességet kapni cserében.

folytatás a 18. oldalon

Zsemberovszky Márta

Érintés

folytatás a 17. oldalról

Aztán kiosztottuk a csoki-csomagokat, a süteményeket pedig az ápolónők visszatartották a közelgő ebéd utánra. Majd felmentünk az emeletre, hogy a szobáikban maradt lakóknak is átadhassuk a személyre szóló csomagokat, és persze mi is lássuk a szépmelékű Nagy Rozália lelkész-felenség által alapított öregothont.

– Vajon az én szeretteim is, vajon én is... Vajon ilyen az élet vége? – fadadt fel bözödi társaim egyikéből.

– Nagyon látszik rajtad a döbbenet! Az arcod tükrözi az öregek nyomorúságát! Töröld le a könnyeidet! Mosolyogj! – súgtam egyiknek-másiknak.

Mire visszamentünk a társalgóba, már többen is felbontották az édesség-csomagjukat. Egy öregúr az otthon szóvivőjeként gyönyörű kis beszédben köszönte meg a látogatásunkat és ajándékainkat, majd egy mélyértelmű verset szavalt el igaz átéléssel. Most aztán már csak a búcsúzás és az útrakelés volna hátra, igaz?

Akkor összetalálkozott a tekintetem egy öreg hölgyével, aki görcsbe torzult arccal, némán próbálta eltörő könnyeit visszafojtani. Valami odaszólt mellé, és lehajolva hozzá simogatni kezdtem, majd megpusziltam. Ő visszazorongatott, hozzám bújott, ölelt, egymás haját morzsolgattuk, hogy csak egy kicsit is válaszoljunk a belőle égető szomjúságként feltörő, folyamatos szeretet-igényre. Aztán el kellett válnunk. Ekkor egy

másik hölgy hívott magához, aki a kezemet szorongatva, arcomat simogatva, szemét a szemembe kapcsolva suttogott valami nagyon kedveset, szeretettel áthatottat – románul. Mondtam, nem értem, mert magyarországi vagyok. De azért valójában értettem, és ezt ő is tudta. Aztán még valakihez oda kellett mennem, hogy az ő arcát, kezét, haját is megsimogathassam, fejét a szívemhez szoríthassam, hogy érintéssel felidézhessem benne a szeretet emlékét.

Anyám? Nagyanyám volt? Vagy én magam, valamikor nemsokára?

Nem sajnálni kell őket, csak szeretni. És meg is mutatni, ki is mutatni! Ez a legfontosabb. Kezünkkel megérinteni, hogy lelkük is megérezze.

És akkor hasznosan telt el a nap.

ifjúsági oldal

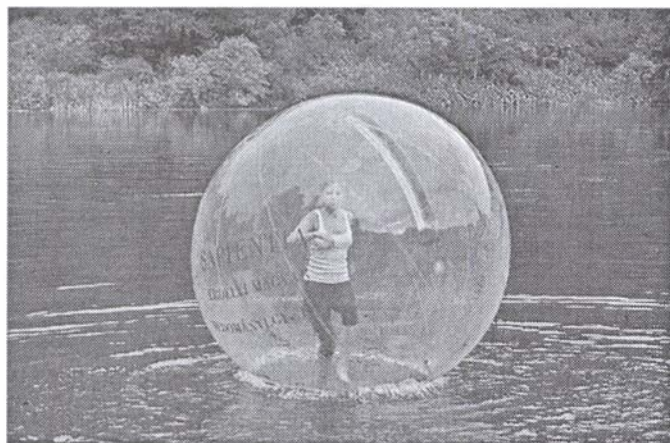
Nyárra hangolva

A vonatállomás kedvenc tereim egyike ilyenkor, nyár derekán. Tudom, hogy a látványa nem mindig, avagy csak ritkán tetszetős a szemnek. Ingereink is fokozottabban működnek a különböző illatárak keveredésében. A leülést sem mindig kockáztatjuk meg a kétes borítású székeken, de ha mégis megtesszük, fél csomag papírzsebkendőnk rámege a törölgetésre. A várótermet pedig rendszerint messziről elkerüljük.

Ez a sokunk számára közönséges hely azonban varázsszal telítődhet, ha továbbgondoljuk a helyet és a mozgásokat, amiket magába fogad. Mi minden lehet egy lepattant vonatállomás? Szilárd pont a lábad alatt a zötykölődő út után. Egy lélegzetnyi friss levegő a vonatfülke fülledtsége után. Gócpont érkezők és továbbutazók számára. Találkozási hely régen látottaknak és meglepetés-szerűen felbukkanó embereknek. És mennyire varázslatos olyankor, ha tudod, a peronon vár valaki rád.

Ilyenkor pedig valóságos gyülekező hely, ahol előre nem tervezett találkozások és közös utazások kerekednek. Mintha mindenkiről és minden fontos nyári eseményről tudósítana a lecuccolt hátizsákoktól és az ücsörgő fiataloktól teli állomás. Cinkos tekintetek kötik össze az embereket. Tudják, mind ugyanarra a helyre utaznak! Nyárra hangolva lüktetett az állomás Tusnádfürdőn, ahol a XX. Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktábor helyszínére érkezve ömlött a vonatból a sok fiatal. Nevek röpködtek a levegőben, amint egy újabb is-

merős láthatóvá vált a tömegben. Aztán ki-ki lazán zsebre dugott kézzel vagy dunsztig tömött hátizsákja alatt görnyedve elindul az Olt-partja szegélyezte sátorozó hely felé, ahová csupán egy koncert erejéig vagy teljes hat napig jött körülnézni. És volt, amit látni! Napközben párhuzamosan zajló politikai, közéleti és szabadidős programok, illetve beszélgetések várták az érdeklődőket a különböző szervezetek által felállított sátrakban. A más-más témák iránt érdeklődők esti órákban gyülekeztek újra a foci pályán elhelyezett nagyszínpad előtt. Ilyenkor kimondottan a koncertre érkezők is jócskán benépesítették a pályát. A koncertek közbeni örület a különböző sátrakban szervezett hajnalig tartó bulikon pörgött tovább. Forgatókönyv szerinti mondatokba szedve ez történt mindennap Tusványoson, csak hogy az ottani mindennapokat egy furcsa időtlenség lengte körül, amiben

nem számított, hogy a hétnek milyen napja van és épp hány óra. Nem éreztük, hogy bármit lekésünk vagy elszalasztunk, mert a helyzetek, amiket tudatosan választottunk, vagy csak maguktól adódtak, mindig megfelelőek voltak. Az emberek – akikkel megosztottuk a helyet, a táncot, a zenét és a gondolatot – a legjobbaknak bizonyultak, kiszorítva a sóvárgást olyanok iránt, akikre számítottunk, de mégsem jöttek el.

A vonatállomásra visszatérve... Azt hiszem, minden itt kezdődik el. Egymásnak addig ismeretlen emberek

közös utazásának kezdete és néhanapján megérkezésének is helye ez a külsőre varázstalanított, de általunk, akik nyárra hangolva állomásozunk itt, mágikussá növesztett tér. A tusványosi napokat a hajnali vonattal hagytam magam mögött. A vonat érkezése előtti félórán már kezdtek szállingózni az ismerős arcok. E néhány nap alatt nem volt alkalmunk szólni egymáshoz, de egy diszkrét tekintet elárulja, hogy egyirányban van az ott-honunk.

Demény Enikő

Tusnádfürdőről nézve – Jöjjetek a keskeny útra!

A Keskeny út mozgalom zöldfülű újoncként belepottyantam egyszerre velem egyidős, befutott erdélyi rendezvénybe. A „Húsz esztendőm hatalom” mottó hónapok óta ott csengett sokunk fülében, s ezúttal nem annyira József Attilát, mint inkább a 20. bálványosi nyári szabadegyetem és diáktábort juttatta eszünkbe. A programlehetőségek színes skáláján számos sátor kínálata sorakozott fel, e sátrak között évek óta jelentős helyet foglal el a Keskeny út sátor is, melyet talán más rendezvényekről is ismerhet az olvasó (pl. EMI-tábor, Félisziget). Miről is szól ez a mozgalom, milyen tevékenységek folytak az elmúlt héten e sátorban?

Ökumenikus vallásos ifjúsági mozgalom célja, hogy fiatalok által fiatalokat szólítson meg, akkor is, amikor a szomszédban dübörög a zene, amikor a külvilág hivalkodása megbénítja a lelki elmélyülést, az önvizsgálatot, a művészi hajlam kifejeződését és a tiszta ésszel való gondolkodást. Egy kis gondolati elmélyülést, lelki és vallási feltöltődést nyújt az arra éhezőknek és mindazoknak a kíváncsiskodóknak, akik beléptek a sátorba.

Minden reggel áhítattal kezdődött, ahogyan az helyénvaló is egy vallásos ember, közösség életében. Az áhítat közvetlen hangneme, az együtt-imádkozás erőt adott a napi munkához, majd ezután előadásokat hallgathattunk meg. Bartos Károly református lelkész a szerelemről tartott előadást csütörtökön. Egy kicsit más szemszögből beszélt a már meguntnak hitt témáról, rámutatott arra,

hogy a mesebeli Béla béka nem válik királyfivá egyetlen csóktól, és hogy az álmok, a rózsaszín felhők világából alá kell szállni a valóság földjére, ha tartós kapcsolatra vágyunk.

Pénteken Nap Kati pszichológus *Emó-sok(k)* című előadása nyitotta fel kicsit jobban az érdeklődők szemét. Egy kis betekintést nyerhettünk, hogy milyen az ilyen fiatalok világa, miért kezelik másabban a körülöttek történeteket, mint az átlagember, és, hogy minek köszönhető náluk a magány érzése, az egyedülléttől való rettegés. Az előadást ízezsébbé tette egy olyan jelenlévő, aki valamikor emósnak vallotta magát, de ahogy ő mondta, mára már „happy” lett, és a „gyógyulást” a melléje szegülő barátoknak, valamint egy filmnek tulajdonította

Szombaton Schád László pszichológussal és Ábrám Noémivel együtt vitattuk meg a nők és férfiak közti hasonlóságok, különbségek és a szerepváltozás okát, lehetséges következményeit. Hosszan tartó beszélgetés követte a *Jó-e a közös kassza házaspárok esetében, vagy inkább mindenki külön?* kérdést.

Minden nap a kézműves tevékenységgel egy időben élményszínház is volt. A színház alanyának nem volt más tennivalója, mint hogy a lesötétített sátorban levő keskeny utasokra bízta magát. Bekötött szemmel élhette végig a teremtéstől az élet kiteljesedéséig női, illetve férfiúi mivoltát. Hangok, érintések, bibliai szöveg, lágy zene, életre szóló „recept” a Bibliából... Más-más érzéssel távoztak a sátorból, némelyek szeméből köny-

nyeket fakasztott, vagy éppen nevetést az elhangzó szöveg, de úgy érzem, hogy valamit sikerült átadnunk nekik. Hiszem, hogy valóban élmény volt átélni, újraélni azokat a jelenségeket, amelyeket mi csak kölcsönözünk az Élethele.

A kézműves tevékenységeken különleges alkotások születtek: rajzok, agyagtárgyacsok, karkötők. Többen megjegyezték, hogy évek óta nem járt a kezükben színes ceruza, s micsoda élmény újra leülni egy üres lap mellé, amely csak arra vár, hogy megjelenítsd rajta a valódi önmagad!

Az estét gitárszó tette vidámabbá, hangulatosabbá. Körbeültünk és sorra énekeltük kedvenceinket. Kivételt képezett a péntek, amikor ökumenikus istentiszteleten vehettek részt az érdeklődők. Istentiszteleti szolgálatot végzett egy katolikus, egy református és egy unitárius lelkész. Közreműködött a Knock Out együttes két tagja is, ők a zenei részt erősítették.

Az estét mindig olyan filmmel zártuk, amelynek témája megegyezett a napi témánkkal. Filmvetítés után pedig zsíroskenyér és üdítő mellett mindenkinek volt alkalma kifejeznie a filmmel kapcsolatos érzéseit, véleményét.

Sátorzárás előtt keskeny utasokként megfogalmazzuk az elmúlt héttel kapcsolatos élményeinket. Belátunk, hogy bár igyekeztünk mindent tökéletesen teljesíteni, mégsem mindig sikerült, hisz „csak” emberek vagyunk, de mindannyian tudtuk és éreztük, hogy volt értelme a munkának, amit kifejtettünk és hisszük, hogy a hozzánk látogatóknak tudtunk valamit becsempészni abba a tarisznyába, amivel hazatért.

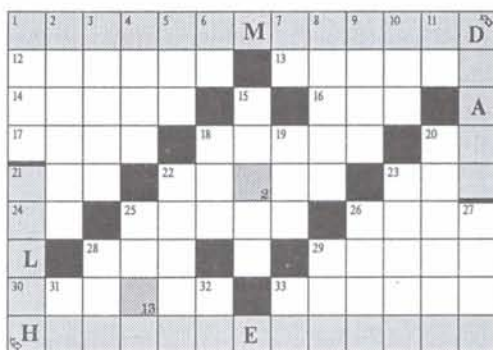
Mátéfi Tímea

Híres unitáriusok – 8 (rejtvény-sorozat)

Vízszintes: 1. Az Amerikai Egyesült Államok huszonhetedik elnöke, a Fülöp-szigetek kormányzója, a Legfelsőbb Bíróság elnöke volt. 12. Himlőfolt, idegen szóval. 13. Sárkányt röptet. 14. Könnyen könnyekre fakad. 16. „Bizony” a Halotti Beszédben. 17. Egyetemi kar. 18. Cserje-féle. 20. Kálium és fluor vegyjele. 21. Ollós állat. 22. Privát.

23. Mély meggyőződés. 24. Alumínium vegyjele. 25. Nem kopasz. 26. A harmadik hang. 28. Hátsó rész. 29. Paripán járó. 30. Ugar. 33. Kevély ..., Móra Ferenc novellája..

Függőleges: 1. ... Albert, erdélyi magyar író volt, A fuinteli boszorkány írója. 2. Szivárvány-színekben játszik. 3. Földre tesz. 4. Néz, angolul (LOOK). 5. Olasz, luxemburgi és svéd autójel. 6. Pára! 7. Hélium vegyjele. 8. Csillagkép. 9. ... Side Story, L. Bernstein musicalének címe. 10. Török tiszt volt. 11. Skálahang. 15. Az égig ér. 18. Lárma. 19. Ez a fa ékszer. 20. Az utcára tevő. 21. Amerikai unitárius lelkész, költő, esszéíró volt (1803–1882). 22. Nem megy el. 23. Lobbanékony, szenvedélyes. 25. Fülével érzeke. 26. Légnyomás egység. 27. Báj. 28. ... Diavolo, operacím. 29. Farmermárka. 31. AW. 32. Japán táblajáték. 33. Kilométer.

Étvágycsináló

18 éven felülieknek szóló revüműsört néz egy házaspár a mulatóhelyen. A férj megszólal:

– Micsoda nők! Valósággal étvágyat kap tőlük az ember!

– ...! – replikázik az asszony.
(Poén a rejtvényben.)

Vízszintes: 1. A poén első része.

13. A Duna torkolata. 14. Váll szélei. 15. Noé kikötője. 16. Áruha bocsát. 17. Vasúti vendéglő. 18. Kínai alapélelmiszer. 19. Elhajít. 20. Régi francia pénz volt. 21. Szintén nem. 22. Részben elzár! 23. Tagadószó. 25. Medvekölyök. 28. Csapat egyede. 31. Időegység. 33. Numero, röviden. 34. Ezüst vegyjele. 36. Gőzfürdő. 37. Se ..., se búze. 38. A zsidó állam. 41. Tarlórészt! 42. Ideg fogja fel. 43. Pakk. 44. Nehéz, mint ... (szólás). 45. Ritka női név.

Függőleges: 2. ... Ede, magyar atomfizikus volt. 3. Román férfinév. 4. Keresztülhajít. 5. Greta ..., filmszínésznő volt. 6. ... Montand, francia szonóénekes. 7. A magyar kártya egyik lapja. 8. Öves állat. 9. Maláji görbe tör. 10. Svájci folyó. 11. Az első hang. 12. Épület. 13. A poén befejező része. 22. Céltaalanul járkal. 24. „Ezt” szedtek a lányok rég a mezőn. 26. Cseh motormárka volt. 27. Francia Sára. 28. A másik oldalon lévő. 29. Elektromos részecske. 30. Csibész. 31. ... méter, nedvességmérő műszer. 32. Balkon. 35. Népies kampó. 36. Spanyol személyautó-márka. 39. Gábor ...-..., magyar színésznő. 40. Magyar rockcsapat volt.

A rejtvényeket Forrai Tibor készítette

A fenti első keresztrejtvény megfejtését (Híres unitáriusok – 8) a januári számunkban közzétett űrlapba kell bevezetni (vagyis egyelőre nem kell beküldeni szerkesztőségünkhez! Ezek a rejtvények a decemberig tartó nagy pályázat részét képezik.)

Második rejtvényünk (Étvágycsináló) megfejtését **szeptember 20-áig** várjuk Olvasóinktól. A helyes megfejtés beküldői között könyvnyereményt sorsolunk ki.

Júniusi rejtvényünk megfejtése: *Jó tanács:* „Nem maga, hanem a völegénye!” Könyvjutalmat nyert **Bartha Sándor** dicsőszentmártoni olvasónk. Gratulálunk!

Unitárius Közlöny

ISSN 1220-8418

Kiadja
az Erdélyi Unitárius Egyház
Kolozsvár
Alapítási év: 1888
Új sorozat (1990-től)

Szerkesztőbizottság:
dr. Czire Szabolcs főszerkesztő
Jakabffy Tamás szerkesztő

Munkatársak:
Gyerő Dávid
Asztalos Klára (Nők Világa)
Sándor Krisztina (Ifjúsági Oldal)

Tördelés: **Ruzsa István**
Korrektor/olvasószerkesztő:
Kürti Miklós

Készült a kolozsvári Heltai Gáspár
Unitárius Nyomdában.

A szerkesztőség postacíme:
400105 Cluj,

B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 9.
tel./fax: (0)264-593236, -595927
e-mail: unitariusokozlony@gmail.com

A lapszám megjeleníthető
az Erdélyi Unitárius Egyház
központi honlapján: www.unitarius.com

Lapterjesztés és adminisztráció:
Szabó Zoltán

A lapok kiszállításával
kapcsolatos felvilágosítás:

Verbum Egyesület,
Simon Ferenc, tel: 0264-596478

A kéziratok szerkesztőségbe
érkezésének határideje:
minden hónap 5-e.

15 napnál régebbi eseményről szóló
olvasói tudósításokat nem teszünk közzé.

Kéziratokat nem őrzünk meg,
és nem küldünk vissza.

Közlésre szánt fényképeket
kérésre visszaküldünk.

A lapban közölt írások
nem tükrözik feltétlenül
a szerkesztőség nézeteit.

A lapszám megjelenését
a Communitas Alapítvány
támogatta.

Lapszámunk szerzői: **Andorkó Attila** gy. segédlelkész (Marosvásárhely), **Bálint Róbert Zoltán** lelkész (Mészkö), **Benedek Enikő** út- és hídépítő almérnök, tiszteletes asszony (Segesvár), **Buzás Pál** zongoraművész, tanár (Kolozsvár), **Demény Enikő** egyetemi hallgató (Dés-Kolozsvár), **Lőrinczi Károly** ny. lelkész (Aranyosrákos), **Mátéfi Tímea** teológiai hallgató (Kolozsvár), **Simó Edmund** (Sepsiszentgyörgy), **Szabó László** lelkész (Szind-Kolozsvár), **Székely Surányi Ilona** énekesnő, tiszteletes asszony (Kövend), **Zsemberovszky Márta** ny. tanárnő (Pécs-Bözöd)